

Asia: VN/2245/2020

Luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi tekijänoikeuslain ja sähköisen viestinnän palveluista annetun lain 184 §n muuttamisesta

Vastaajan rooli ja toimiala. Valitse parhaiten kuvaava

1. Tekijä tai esittävä taiteilija (ml. näitä edustavat yhdistykset ja muut organisaatiot)

-

2. Sisältöteollisuus (ml. näitä edustavat yhdistykset ja muut organisaatiot)

Muu luova ala, mikä ala? [TTVK edustaa musiikki-, av-, kirja- ja kustannus- sekä kuvataidealan oikeudenhaltijoita sekä tv- ja radio (lähettäjä-) yrityksiä]

3. Välittäjät (ml. näitä edustavat yhdistykset ja muut organisaatiot)

-

4. Työntekijä- tai työnantajaliitto

-

5. Kulttuuriperintöorganisaatio (ml. näitä edustavat yhdistykset ja muut organisaatiot)

-

6. Opetus- ja tutkimusalan organisaatio

-

7. Julkinen sektori

-

8. Kansalainen, kuluttaja tai muu loppukäyttäjä (ml. näitä edustavat yhdistykset ja organisaatiot) tai muu yhteisö

-

Yleistä. Valitkaa jokin näistä, ellei esityksestä ole tarkempaa lausuttavaa

Valitkaa jokin näistä, ellei esityksestä ole tarkempaa lausuttavaa. Jättäkää tällöin vastaamatta tätä seuraaviin kysymyksiin.

1. Kysymyksiä esityksestä kokonaisuudessaan

Esityksellä pyritään modernisoimaan tekijänoikeutta ja saattamaan se paremmin vastaamaan digitaalisen ajan vaatimuksia. Onko esitys kokonaisuudessaan oikeansuuntainen?

Ei. Perustelkaa halutessanne lyhyesti: [TTVK ry kiittää mahdollisuudesta lausua. Katsomme, että esitys ei ole oikeansuuntainen DSM-direktiivin 17 artiklan kansallisen lainsäädännön osaksi saattamisen osalta. Esitys on sekä direktiivin tavoitteiden että sen sisällön vastainen, kuten myöhemmistä vastauksista ilmenee. Lainvalmistelija on laiminlyönyt saattaa direktiivin 17 artiklan sisällön keskeiset elementit osaksi kansallista lainsäädäntöä asianmukaisesti. Sen sijaan esityksessä direktiivin 17 artiklan looginen rakenne on pilkottu ja artiklan elementtejä on huomioitu ja pantu täytäntöön valikoidusti tai direktiivin lähtökohtien vastaisesti. Samalla on säädetty yksityiskohtaisesti asioista, jotka tulisi jättää markkinaehtoisena ja teknisen kehityksen varaan tai joita direktiivissä ei edes edellytetä, kuten esimerkiksi kielto esittää perusteettomia poistovaatimuksia (55 d §), käyttäjän oikeus saada hyvitystä ja korvausta (55 k §) ja esitetty uusi rajoitus teoksen toissijaisesta käytöstä (ehdotettu uusi 23 §, toinen momentti). Yhteistä näille lainvalmistelijan tuomille ylimääräisille elementeille on, että niillä heikennetään entisestään oikeudenhaltijoiden asemaa puutteellisin ja heikoin perusteluin ja siten rikotaan direktiivissä tavoiteltu tasapaino. Lisäksi esityksen lähtökohdat eroavat direktiivin lähtökohdista ja näistä virheellisistä lähtökohdista, jotka olivat jo joulukuussa 2020 esitellyn estomenettelyn taustalla, ei ole luovuttu, vaikka perusteluja on ilmeisesti sittemmin jonkin verran muokattu mahdollisesti mm. oikeudenhaltijoiden esittämän kritiikin vuoksi. Lopputuloksena on jo sisäisesti ristiriitainen esitys, jonka sisältö poikkeaa huomattavasti direktiivistä. Toki lainvalmistelija voi vapaasti valita keinon ja muodon direktiivin täytäntöönpanolle, mutta direktiivin sisältö ei saisi muuttua eikä direktiivin säännöksistä saa poiketa silloin kun kyseessä on harmonisointidirektiivi, jonka tavoitteena on yhdenmukaistaa sisämarkkinoita. Esitys on selvästi tämän tavoitteen vastainen. Koska direktiivin 17 artiklan täytäntöönpanon osalta esityksessä on näin vakavia puutteita, on esitetty 6 a luku palautettava valmisteluun ja kirjoitettava perusteluineen kokonaan uudestaan direktiivin sanamuotoja ja logiikkaa mahdollisimman tarkkaan seuraten. Koska ratkaisevasti virheelliset lähtökohdat heijastuvat kaikkiin 6 a luvun pykäliin, ei niitä tai perusteluja ole mahdollista korjata esityksen nykyisen rakenteen puitteissa. Esityksen palauttaminen valmisteluun on perusteltua myös siitä syystä, että siinä viitataan useissa kohdin komission suosituksiin ja julkisasiamiehen ratkaisuehdotukseen asiassa C-401/19 (Puola v. parlamentti ja neuvosto). Kumpikaan näistä asiakirjoista ei ole jäsenvaltioita sitova ja on ylipäätään kyseenalaista, voiko niihin valikoidusti vetoamalla perustella direktiivistä suurelta osin poikkeavaa kansallista esitystä. Lisäksi Euroopan unionin tuomioistuin (EUT) saattaa päätyä asiassa C-401/19 vielä komission tai julkisasiamiehen näkemyksistä poikkeavaan tuomioon, joka sitoo jäsenvaltioita. EUT:ssa vireillä oleva asia ei ole este säätää direktiivin sanamuodon ja tarkoituksen mukaista kansallista lakia, jonka tulkinta elää ja kehittyy yhtä aikaa kaikissa EU-jäsenvaltioissa tulevienkin EUT:n tulkintalinjausten mukaisesti. Direktiivistä poikkeavaa kansallista lainsäädäntöratkaisua puolestaan joudutaan todennäköisesti myöhemmin korjaamaan EUT:n tulkintalinjauksien vuoksi.]

Esityksessä pyritään saavuttamaan oikeudenmukainen tasapaino tekijöiden ja esittävien taiteilijoiden, sisältöteollisuuden ja muiden kaupallisten toimijoiden sekä yhteiskunnan (ml. kulttuuriperintölaitosten,

oppilaitosten ja kansalaisten ja loppukäyttäjien) etujen välillä. Onko esitys kokonaisuudessaan tältä osin oikeasuuntainen?

Ei. Perustelkaa halutessanne lyhyesti: [Esitys epäonnistuu DSM-direktiivin 17 artiklassa tarkoitetun tasapainon saavuttamisessa, kuten myöhemmistä vastauksista ilmenee.]

Puuttuuko esityksestä kokonaan jotain sellaista, mistä olisi tarpeen säätää tässä yhteydessä? Mikä?

DSM-direktiivin 17 artiklan kansallisen lainsäädännön osaksi saattamisen osalta esityksestä puuttuu ko. artiklan keskeisistä lähtökohdista seuraava olennainen sisältö sekä artiklassa käytetty looginen rakenne.

2. Kysymyksiä tekstin- ja tiedonlouhinnasta (TekL 13 b §, DSM-direktiivin 3 ja 4 artikla)

Tekijänoikeuslakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi 13 b § kappaleen valmistamisesta tiedonlouhintaa varten. Pykälällä pannaan täytäntöön DSM-direktiivin 3 artikla (tiedonlouhinta tieteelliseen tarkoitukseen) ja 4 artikla (tiedonlouhinta yleiseen tarkoitukseen). Mikä on kantanne ehdotettuun ratkaisuun?

-

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia.

-

3. Kysymyksiä teosten käytöstä opetustoiminnassa ja tieteellisessä tutkimuksessa (TekL 14, 18, 19 a, 21, 50 c, 64 c §, DSM-direktiivin 5 artikla)

a. Teosten käyttäminen opetustoiminnassa ja tieteellisessä tutkimuksessa (TekL 14 §:n 1 ja 4 momentti)

-

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

-

b. Opetuksessa käytettävät kokoomateokset (TekL 18 §)

-

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia.

-

c. Korvausta hallinnoiva yhteishallinnointiorganisaatio (TekL 19 a §)

-

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

-

d. Julkinen esittäminen (TekL 21 §)

-
Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

-
e. Opetuskäyttöä koskevan rajoituksen alueellinen soveltaminen (TekL 64 c §)

-
Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

-
4. Kysymyksiä kulttuuriperinnön säilyttämisestä (TekL 16.1 §, 16 d ja 16 e §, DSM-direktiivin 6 artikla)

Tekijänoikeuslain 16 §:n 1 momentissa säädettäisiin yleisölle avoimen yleishyödyllisen kirjaston, arkiston tai museon oikeudesta valmistaa kappaleita omissa kokoelmissaan olevasta teoksesta kulttuuriperinnön säilyttämistä varten. Nykyistä 16 d ja 16 e §:ää muutettaisiin niin, että valtioneuvoston asetuksen sijasta arkistoja, kirjastoja ja museoita koskevien säännösten organisatorisesta soveltamisalasta säädettäisiin jatkossa tyhjentävästi 16 e §:ssä. Mikä on kantaanne ehdotettuun ratkaisuun?

-
Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

-
5.1. Yleisiä kysymyksiä, jotka liittyvät kaupallisesta jakelusta poistuneiden teosten käyttöön kulttuuriperintölaitoksissa

a. Kaupallisesta jakelusta poistuneiden teosten käytöstä kulttuuriperintölaitoksissa säädettäisiin 16 g – 16 j §:ssä. Käytön piiriin voisi kuulua ainoastaan kulttuuriperintölaitosten kokoelmiin kuuluvia teoksia. Valmistelussa on lähdetty siitä, että direktiivin salliman ”kaupallisesta jakelusta poistuneen teoksen (tai teosjoukon)” käytön tavoitteena on varmistaa, että sopimuslisenssin tai tekijänoikeuden rajoituksen nojalla tapahtuvalla käytöllä ei olisi merkittäviä kielteisiä vaikutuksia teosten kaupallisiin markkinoihin. Yhdyttekö tähän käsitykseen? Jos ette, miten direktiivin käsite tulisi ymmärtää?

-
b. Ehdotetun 16 g §:n mukaan kulttuuriperintölaitoksen kokoelmissa olevan teoksen tai teosten joukon saisi sopimuslisenssin nojalla saattaa yleisön saataviin maantieteelliset rajat ylittävästi (64 d §). Yhdyttekö siihen, että on tarkoituksenmukaista, että yhteishallinnointiorganisaatio tekee arvioinnin siitä, voidaanko käyttöluva teokseen myöntää siten, ettei sillä olisi haitallista vaikutusta käyttöluvan kohteena olevan teosjoukon kaupallisiin markkinoihin? Jos ette, kenen tulisi tehdä tämä arvio ja millä perustein arvio tulee tehdä?

-
c. Kaupallisesta jakelusta poistuneiden teosten käyttämisestä tekijänoikeuden rajoituksen nojalla eräissä tapauksissa säädettäisiin 16 h §:ssä. Pykälässä asetetaan tietyt kriteerit, joiden täytyessä teoksen voidaan

katsoa poistuneen kaupallisesta jakelusta, ellei tiedossa ole, että teos on edelleen kaupallisessa jakelussa. Kriteerien tavoitteena on helpottaa sen arvioimista, milloin teoksen voidaan (yleensä) katsoa poistuneen kaupallisesta jakelusta. Onko säännöksistä apua sen arvioimisessa, millä edellytyksin teoksia saa käyttää tekijänoikeuden rajoituksen nojalla?

-

d. Ehdotetun 16 j §:n mukaan pääasiallinen vastuu tietojen ilmoittamisesta Euroopan immateriaalioikeusvirastoon olisi kulttuuriperintölaitoksilla. Kielto-oikeuden käyttämisestä voisi ilmoittaa myös yhteishallinnointiorganisaatio. Ehdotukseen ei sisälly säännöksiä ns. yhteyspisteestä (Contact Point), joka päättäisi, mitkä organisaatiot voivat käyttää Euroopan immateriaalioikeusviraston kaupallisesta jakelusta poistuneita teoksia koskevaa tietokantaa. Tarvitaanko Suomessa tällaista yhteyspistettä ja jos tarvitaan, minkä tahon tulisi hoitaa tehtävä?

-

5.2. Tarkemmat pykäläkohtaiset kannat TekL 16 g - 16 j sekä 64 d §:stä

a. Kaupallisesta jakelusta poistuneiden teosten käyttäminen sopimuslisenssin nojalla (TekL 16 g §)

-

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

-

b. Kaupallisesta jakelusta poistuneiden teosten käyttäminen rajoituksen nojalla eräissä tilanteissa (TekL 16 h)

-

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

-

c. Kielto-oikeuden käyttäminen (TekL 16 i §)

-

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

-

d. Kaupallisesta jakelusta poistuneiden teosten käyttöä koskevien tietojen rekisteröinti (TekL 16 j §)

-

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

-

6. Kysymyksiä sopimuslisenssijärjestelmästä (TekL 26 §, DSM-direktiivin 12 artikla)

a. DSM-direktiivin 12 artiklassa annetaan jäsenvaltioille mahdollisuus säätää vaikutukseltaan laajennetusta kollektiivisesta lisensioinnista. Suomessa hyödynnettäisiin tämä kansallinen liikkumavara säilyttämällä tekijänoikeuslain 26 §:ssä säädetty sopimuslissensijärjestelmä. Pykälää ehdotetaan kuitenkin direktiivin perusteella tarkennettavaksi. Samassa yhteydessä tehtäisiin eräitä teknisiä ja rakenteellisia muutoksia pykälään. Mikä on kantanne ehdotettuun ratkaisuun?

-

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

-

b. DSM-direktiivin 12 artiklan 3 kohdan a-alakohdassa edellytetään yhteishallinnointiorganisaation olevan valtuutustensa perusteella riittävän edustava lisenssin kohteena olevien teosten oikeudenhaltijoiden ja oikeuksien suhteen. Miten riittävä edustavuus varmistetaan, ja miten sitä tulisi arvioida sopimuslissenssiorganisaation hyväksymisen yhteydessä?

-

c. Olennaisimmat muutokset 26 §:ssä koskisivat direktiivin 12 artiklan mukaista velvoitetta tiedottaa tekijöille sopimuslissensseistä, tekijän oikeudesta hakea korvausta sekä kielto-oikeuden käyttämisestä. Ehdotus perustuu siihen, että yhteishallinnointiorganisaatiot itse esittävät suunnitelman siitä, miten tekijöille (ja erityisesti ns. ”ulkopuolisille tekijöille”) tiedotetaan direktiivin edellyttämistä asioita. Näin tarvittavat toimenpiteet pysyisivät oikeasuhtaisina tekijöiden etua ajatellen. Onko tämä lähtökohta perusteltu, vai tulisiko tiedottamisesta säätää tarkemmin laissa ns. ”ulkopuolisten tekijöiden” oikeuksien turvaamiseksi? Jos pitäisi säätää tarkemmin, mitä velvoitteita tulisi asettaa?

-

7.1. Alkuperäinen lähetystoiminta

Pykäliin ehdotetaan muutoksia, joiden tavoitteena on selkeyttää nykyisiä, varsin vaikeaselkoisina pidettyjä säännöksiä. Lisäksi ehdotuksella pantaisiin täytäntöön verkkolähetysdirektiiviä siten, että 25 f §:ssä alkuperäiseen lähetystoimintaan rinnastettaisiin lähettäjäyritysten verkko-oheispalvelut (esim. YLE Arena) ja 64 b §:ään tehtävällä muutoksella varmistettaisiin, että alkuperäiseen lähetystoimintaan hankitut oikeudet kattavat myös radiolähetysten sekä television uutis- ja ajankohtaisohjelmien lähettämisen EU:n alueella, ellei toisin ole sovittu. Verkkolähetysdirektiivin 8 artiklan säännökset, jotka koskevat oikeuksien hankkimista silloin, kun lähettäjäyritys ei oman toimintansa puitteissa itse lainkaan lähetä lähetystä, vaan sen tekee jakelijayritys, ehdotetaan sisällytettäväksi alkuperäistä lähetystoimintaa koskevaan 25 f §:ään. Direktiivi mahdollistaa sen, että tällaisissa tapauksissa voidaan nojautua samankaltaiseen lisensiointimalliin kuin edelleenlähetyksen yhteydessä. Valmistelussa on arvioitu, että Suomessa ei esiinny direktiivin 8 artiklassa tarkoitettuja tilanteita, eikä siten ole pidetty tarpeellisena käyttää hyväksi direktiivin tarjoamaa mahdollisuutta, että tarvittavia oikeuksia voitaisiin hankkia pakollista kollektiivista hallinnointia koskevan sääntelyn perusteella yhteishallinnointiorganisaatiolta. Mikä on kantanne ehdotettuun ratkaisuun?

-

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

-

7.2. Radio- ja televisio-ohjelmien edelleenlähettäminen

Tekijänoikeuslain 25 h §:ssä säädetään radio- ja televisiolähetysten samanaikaisesta ja muuttamattomasta edelleenlähettämisestä. Säännöksillä virtaviivaistetaan lisensointimarkkinoiden toimintaa tilanteessa, jossa oikeuksien hankkiminen voisi muuten olla haastavaa. Ehdotetuilla säännöksillä pantaisiin täytäntöön verkkolähetysdirektiivin säännökset ja selkeytettäisiin edelleenlähettämistä koskevia säännöksiä. Lisäksi ehdotetaan, että myös lähettäjäyrytysten verkko-oheispalveluiden edelleen lähettäminen olisi mahdollista hankkimalla tarvittavat oikeudet yhteishallinnointiorganisaatiolta sekä edellyttäen, että myös lähettäjäyrytysten suostumus on saatu. Taustalla on se, että verkko-oheispalveluihin usein estetään pääsy asettamalla teknisiä esteitä, ns. maarajoituksia. Esimerkiksi Ruotsin SVT:n kanavien edelleenlähettämiseen on mahdollista hankkia oikeuksia keskitetysti, mutta tämä ei ole koskenut SVT:n verkko-oheispalveluita. Mikä on kantanne ehdotettuun ratkaisuun? Voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia vastauksenne yhteydessä.

-

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

-

8.1. Tekijän korvausoikeus ja korvausten kohtuullistaminen

Esitys sisältää muutoksia tekijöiden ja esittävien taiteilijoiden aseman parantamiseksi hyödyntämissopimuksissa. DSM-direktiivin 18 artiklassa säädetään yleisestä periaatteesta, jonka mukaan tekijä tai esittävä taiteilija on oikeutettu asianmukaiseen korvaukseen teosten kaupallisesta hyödyntämisestä, ja 20 artiklassa korvausta koskevan sopimusehdon sovittelusta muuttuneista olosuhteista johtuen. Voimassa olevan tekijänoikeuslain 29 §:ssä säädetään (direktiiviä laajemmin) kohtuuttoman sopimusehdon sovittelusta, ja pykälän perusteella on mahdollista kohtuullistaa niin alun perin kohtuutonta sopimusehtoa kuin reagoida muuttuneista olosuhteista johtuvaan kohtuullistamistarpeeseen. Näin ollen ehdotetaan vain huomioon otettavien kriteerien laajentamista vastaamaan paremmin direktiivissä lueteltuja arviointikriteerejä. Mikä on kantanne ehdotettuun ratkaisuun? Voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia vastauksenne yhteydessä.

-

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

-

8.2. Tekijän oikeus selvitykseen teosten kaupallisesta hyödyntämisestä

Ehdotetun tekijänoikeuslain 30 §:n tarkoituksena on turvata tekijälle mahdollisuus saada tietoa teoksen kaupallisesta hyödyntämisestä. Kysymys on uudesta, pakottavasta säännöksestä. Mikä on kantanne ehdotettuun ratkaisuun? Voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia vastauksenne yhteydessä.

-

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

8.3. Tekijän oikeus perua oikeudenluovutus

Ehdotetussa 31 §:ssä säädettäisiin tekijän oikeudesta perua oikeudenluovutus, mikäli teosta ei ole hyödynnetty laissa säädetyssä ajassa. Kysymys on pakottavasta säännöksestä, mistä johtuen nykyiset tahdonvaltaiset, teostyyppikohtaiset säännökset poistettaisiin tekijänoikeuslaista. Ainoana poikkeuksena olisivat elokuvateoksia koskevat säännökset, jotka säilyisivät ennallaan, mutta muuttuisivat pakottaviksi. Mikä on kantanne ehdotettuun ratkaisuun? Voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia vastauksenne yhteydessä.

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

8.4. Kustannussopimuksia koskevasta erityissääntelystä

Ehdotetussa 35 – 37 §:ssä säädettäisiin kustannussopimuksista. Säännöksiä on muutettu tavoitteena modernisoida voimassa olevia kustannussopimukseen liittyviä säännöksiä. Mikä on kantanne ehdotettuun ratkaisuun?

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

8.5. Tekijän oikeus rinnakkaistallentaa tieteellinen artikkeli

Ehdotetussa 38 §:ssä säädettäisiin tekijän oikeudesta rinnakkaistallentaa tieteellinen artikkeli. Mikä on kantanne ehdotettuun ratkaisuun?

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

8.6. Esittävän taiteilijan yksinoikeuden laajentaminen

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi tekijänoikeuslain 45 §:ää siten, että kuvatallenteelle tallennetun esityksen tekijänoikeudellinen suoja laajenisi vastaamaan lähtökohtaisesti äänitallenteelle tallennetun esityksen oikeuksia. Mikä on kantanne ehdotettuun ratkaisuun?

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

8.7. Tekijänoikeuksista vapaista (public domain) teoksista otetut valokuvat (TekL 49 a §, DSM-direktiivin 14 artikla)

Valokuvaajan lähioikeutta ehdotetaan kavennettavaksi siten, että valokuva teoksesta, jonka suoja-aika on päättynyt, ei tulisi valokuvaajan lähioikeussuojan piiriin. Tavoitteena on varmistaa, että toisella suojamuodolla ei voida estää tekijänoikeudesta vapaiden (public domain) teosten käyttämistä. Mikä on kantanne ehdotettuun ratkaisuun?

-

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

-

9.1. "Lyhyet otteet"

DSM-direktiivin 15 artiklan mukaisesta lehtikustantajan lähioikeudesta säädettäisiin tekijänoikeuslain 50 §:ssä. Uudella lähioikeudella suojattaisiin lehtikustantajan oikeutta määrätä lehtijulkaisun saattamisesta yleisön saataviin tietoverkoissa tietoyhteiskuntapalvelun tarjoajan toimesta. Direktiivissä suojan kohde jää jokseenkin avoimeksi, ja suojan kohde on rekonstruoitu siten, että se mahdollisimman hyvin kattaisi sellaiset käyttömuodot (käyttö uutis seuranta- ja uutiskoostepalveluissa), joita direktiivissä on tavoiteltu. Eräänä haasteena on kysymys siitä, miten tulisi suhtautua direktiivin säännökseen, jonka mukaan suojan piiriin eivät kuulu "erittäin lyhyet otteet tai yksittäiset sanat". Direktiivissä ei määritellä tarkkaa rajaa sille, minkälaiset otteet ovat sallittuja, eikä sellaista aseteta myöskään 50 §:ssä. Sen sijaan säännöksessä lähtökohtana on, että myös epäolennaisten otteiden toistuva käyttö voi loukata tekijänoikeutta, ja sen perusteella on ehdotettu sanamuotoa, joka vastaa nykyistä tietokantasuojaa (tietokantadirektiivissä on vastaavanlainen konstruktio, eli myös tietokannan epäolennaisten osien toistuva käyttö voi kuulua yksinoikeuden piiriin). Valmistelun aikana työpajoissa toivottiin, että ainakin otsikko olisi laissa säädetty "vapaaksi". Jos pidätte tarpeellisena, että laissa säädetään tietty sana- tai merkkimäärä, jonka käyttö olisi aina sallittua, niin minkä pituinen sana- tai merkkimäärän tulisi olla? Miten vastaavasti määriteltäisiin muiden suojan kohteiden (esim. valokuva tai audiovisuaalinen aineisto) osalta sallitun käytön määrä?

Lehtikustantajan lähioikeuden suojan kohteena on koko julkaisu, artikkeli tai sen osa.

Lähioikeussuojan ulkopuolelle jäävien tarkkojen sana- tai merkkirajojen säätäminen ei ole tarpeellista eikä oikeuksien täytäntöönpanon näkökulmasta suotavaa, koska tarkkoja rajoja on aina helppo kiertää. Toiminnan sallittavuutta arvioidessa yksittäisen otteen laajuuden sijaan ratkaisevaa on, kuinka toistuvaa, systemaattista ja sisällöllisesti laajamittaista tietoyhteiskuntapalvelun tarjoajan toteuttama käyttö kokonaisuutena arvioiden on ollut. Laissa ei tule myöskään säätää otsikkoa vapaaksi. Otsikkoa voidaan pitää jo lähtökohtaisesti lehden olennaisena osana.

Muiden suojan kohteiden, kuten esimerkiksi valokuvien ja av-aineistojen, osalta ei ole tarvetta säätää erikseen sallitun käytön määrästä. Olemassa olevat poikkeukset ja rajoitukset ovat käytännössä riittäneet, kun on arvioitu käytön sallittavuutta.

Väärinkäsitysten välttämiseksi pyydämme lisäämään hallituksen esityksen perusteluihin, että vaikka kustantajan lähioikeus ei koske yksityistä tai ei-kaupallista tiedonvälitystä, muut tekijänoikeuslain mukaiset suojat ovat edelleen voimassa artikkeleihin, valokuviin, audiovisuaaliseen sisältöön yms.

Yksityishenkilöiden tulee siis jatkossakin hankkia oikeudenhaltijan lupa teosten tai muiden suojan kohteiden käyttöön esimerkiksi sosiaalisen median palveluissa, ellei käyttö perustu tekijänoikeuden rajoitukseen.

9.2. Lehden toisintaminen toisessa sanoma- tai aikakauslehdessä (voimassa oleva TekL 23 §)

Valmistelussa on arvioitu, että voimassa olevan TekL 23 §:n säilyttäminen ei ole mahdollista, sillä siinä on olennaisesti kysymys sanoma- tai aikakauslehden kilpailijan (toisen sanoma- tai aikakauslehden taholta, joka on samalla myös tietoyhteiskunnan palvelu) oikeudesta toisintaa sanoma- tai aikakauslehdessä julkaistu artikkeli, joka lienee lähtökohtaisesti laajempi kuin ”erittäin lyhyt ote tai yksittäiset sanat”. Yhdyttekö tähän arvioon? Jos ette, millä perustein tulisi katsoa, että kilpaileva sanoma- tai aikakauslehti ei käytä hyväkseen sanoma- tai aikakauslehden tekemiä investointeja sisällöntuotantoon, jonka johdosta uutisartikkelin toisintaminen olisi sallittua suoraan lain nojalla, kun sen sijaan vastaavan pituisen otteen käyttäminen esimerkiksi uutiskooste- tai uutisseurantapalvelussa olisi kiellettyä?

Ajankohtaiskirjoitusta koskevan tekijänoikeuden rajoituksen (nykyinen TekL 23 §) tarkoituksena on varmistaa, että tiedonvälityksen vapaus ja keskustelu ajankohtaisista asioista lehdistössä toteutuu. Rajoitus on tulkinnaltaan ja hyvän tavan mukaiselta käytöltään alalla vakiintunut eikä sen käyttö ole aiheuttanut tarvetta TTVK:n valvontatoimille. Rajoituksen varaan ei ole mahdollista rakentaa liiketoimintaa eikä se oikeuta systemaattiseen suojan kohteiden hyödyntämiseen, mikä on vahvistettu joissakin TTVK:n hoitamissa rikosoikeudenkäynneissä. Tätä tulkintaa on mahdollista vahvistaa edelleen lisäämällä nykyiseen pykälään täsmennys hyvän tavan mukaisuudesta: ”saa [- -], hyvän tavan mukaisesti ottaa uskonnollista, poliittista tai taloudellista päivänkysymystä koskevan kirjoituksen.” Mikäli rajoitus säilytetään, olisi sen kieliasua myös hyvä ajantasaistaa.

9.3. Internetin hakupalvelut

Direktiivin 15 artiklassa tai sen esitöissä ei ole mainintaa siitä, että sanoma- ja aikakauslehden lähioikeudella olisi vaikutusta internetin hakupalveluihin (esim. Google hakupalvelu, Bing, Ecosia ym). Lähtökohtaisesti voidaan katsoa, että direktiivillä ei ole tarkoitettu olevan vaikutusta hakupalveluiden toimintaan ja että direktiivissä olevaa viittausta siihen, että linkittäminen ei kuulu yksinoikeuden piiriin, voidaan tulkita samansuuntaisesti. Toisaalta direktiivissä ei nimenomaisesti myöskään suljeta pois tämänkaltaisia tietoyhteiskuntapalveluiden tarjoajia yksinoikeuden soveltamisalasta. Onko sanoma- tai aikakauslehden lähioikeussuojan yhteydessä tarpeen ottaa kantaa hakupalveluiden toimintaan? Jos on, miten asiaan tulisi ottaa kantaa esityksessä?

Hallituksen esityksen perusteluissa tulee selvyiden vuoksi todeta, että lehtikustantajan lähioikeussuoja voi kohdistua myös hakupalvelutoimintaan, mikäli suojan piirissä oleva sisältöä käytetään hakupalveluissa tavalla, joka kuuluu suojan piiriin. Internetin hakupalveluiden jättäminen kategorisesti suojan ulkopuolelle ja samalla täytäntöönpanon ulottumattomiin ei ole perusteltua.

9.4. Tekijöiden osuus lehtikustantajan saamista korvauksista

Ehdotuksen (ja DSM-direktiivin) mukaan tekijällä on oikeus asianmukaiseen osuuteen lehtikustantajan saamista korvauksesta. Tulisiko tekijöiden osuutta määritellä tarkemmin laissa? Jos katsotte, että tekijöiden osuus korvauksesta tulee määritellä, tulisiko sen olla prosenttiosuus vai jotain muuta? Minkä suuruinen osuus?

9.5. Tarve sopimuslisenssisäännökselle tekijöiden korvausosuuden hoitamiseksi

Sanoma- ja aikakauslehdet sisältävät suuren määrän eri aineistoja. Jotta lehtikustantajat välttyisivät neuvottelemasta kunkin tekijänoikeuden haltijan kanssa erikseen asianmukaisista korvauksista, voi olla molemmille osapuolille helpompaa, että asia hoidettaisiin sopimuslisenssisäännöksellä joka mahdollistaisi sen, että lehtikustantaja voisi neuvotella yhteishallinnointiorganisaation kanssa keskitetysti korvausosuudesta ja korvaukset tilitettäisiin organisaation kautta tekijänoikeuden haltijoille. Pitäisikö lakiehdotukseen lisätä asiaa koskeva sopimuslisenssisäännös? Voitte halutessanne perustella kantaanne lyhyesti vastauksenne yhteydessä.

Jos yllä oleva vastauskenttä loppui kesken, voitte jatkaa tässä.

9.6. Sanoma- tai aikakauslehden lähioikeussuoja - arvio ehdotetusta TekL 50 §:stä kokonaisuudessaan

Arvioikaa nyt ratkaisua kokonaisuudessaan. Mikä on kantaanne ehdotettuun ratkaisuun?

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja tai muutosehdotuksia

10.1. Onko ratkaisussa riittävästi huomioitu eri perusoikeuksien välistä tasapainoa?

Verkkosisällönjakopalvelun tarjoajien vastuusta säädettäisiin tekijänoikeuslain uudessa 6 a luvussa. Sen mukaan verkkosisällönjakopalvelun tarjoaja olisi vastuussa tekijänoikeuden loukkauksesta, joka aiheutuu siitä, että sisällön tuottaja (direktiivissä käytetään ilmaisua ”käyttäjä”) on tallentanut palveluun aineistoa, joka loukkaa tekijänoikeutta. Palvelun tarjoaja ei kuitenkaan olisi vastuussa tekijänoikeuden loukkauksesta, jos palvelun tarjoaja on ryhtynyt asianmukaisesti ja oikeasuhtaisesti toimenpiteisiin luvan hankkimiseksi tekijältä tai estänyt tekijän tai tämän puolesta toimivan pyynnöstä pääsyn tekijänoikeutta loukkaavaan aineistoon. Direktiivin mukaisilla säännöksillä vahvistetaan tekijänoikeuden toimeenpanoa verkkosisällönjakopalveluissa ja tekijän mahdollisuutta määrätä teoksestaan. Direktiivin vaatimusten mukaisesti säädettäisiin siitä, miten tulisi välttää sitä, että estetään pääsy tekijänoikeutta loukkaamattomaan aineistoon, sekä keinoista, joilla direktiivin vaatimusten mukaisesti parannetaan sisällön tuottajien oikeusturvaa. Direktiivin sääntely on hyvin perusoikeusherkkää ja direktiivin toimeenpanossa on otettava huomioon tekijöiden omistusoikeus, palvelun tarjoajien elinkeinovapaus ja sisällön tuottajien sananvapaus. Direktiivin toimeenpanossa on pyritty perusoikeusmyönteiseen ja eri perusoikeuksien välistä tasapainoa huomioivaan täytäntöönpanoon. Onko tässä tavoitteessa onnistuttu yleisellä tasolla? Ellei, millä perusteella katsotte, että ehdotettu sääntely on perusoikeuksien vastainen?

Ei

Tässä voitte perustella tarkemmin. Perustelkaa mielellään viittaamalla siihen perustuslakivaliokunnan, EU-tuomioistuimen tai Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ratkaisuun, johon tukeudutte. Kertokaa myös, miten esitystä tulee mielestänne korjata, ja perustelkaa muutosehdotukset perusoikeuksien toteutumisen kannalta.

Direktiivin 17 artikla on looginen kokonaisuus, jossa eri toimijoiden oikeudet, velvollisuudet ja vastuut on huolellisesti tasapainotettu. Verkkosisällönjakopalvelun (VSJP) tarjoajan ja oikeudenhaltijan välillä tasapainotus on tärkeintä 17 artiklan 4 kohdassa, jossa yksittäisillä sanamuodoilla on suuri painoarvo ja kohdassa lueteltujen toimien järjestyksellä olennainen merkitys. Käyttäjien ja oikeudenhaltijoiden välillä oikeuksien tasapainotuksen kannalta tärkeintä on direktiivin 17 artiklan 7 kohdan, jossa säädetään tekijänoikeuden rajoituksista ja poikkeuksista, sekä 17 artiklan 9 kohdan, joka koskee oikeussuojamekanismeja, välinen ajallinen suhde. 17 artiklan 9 kohdan jälkikäteisillä oikeussuojamekanismeilla varmistetaan se, että 17 artiklan 7 kohdassa säädetyt käyttäjien oikeudet toteutuvat.

HE luonnoksessa 17 artiklan looginen rakenne on hajotettu ja artiklan eri kohtien ajallinen järjestys sekoitettu. Direktiivin merkitykselliset sanavalinnat on korvattu kansallisen lainvalmistelijan omilla valinnoilla, usein oikeudenhaltijan kannalta huonommilla termeillä. Esitykseen on lisätty lukuisia direktiivin ulkopuolisia elementtejä, joita perustellaan perusteluissa suoraan tarpeella turvata käyttäjien oikeudet. Lopputulos on paitsi sekava, myös sisällöltään direktiivistä poikkeava, ja perusoikeuspainotuksiltaan täysin eri kuin direktiivissä tavoiteltu ja saavutettu tasapaino. Käsityksemme mukaan kansallinen lainvalmistelija ei saisi poiketa direktiivissä säädetystä tasapainoasetelmasta.

Eryteisesti esityksessä ylikorostetaan käyttäjien sananvapauden suojaamista tavalla, joka ylittää direktiivin vaatimukset ja on vastoin direktiivissä määritettyä perusoikeuksien välistä tasapainoa. Tästä esitetään lukuisia esimerkkejä myöhemmin pykäläkohtaisissa kommentteissa. Lainvalmistelija itsekin toteaa perusteluissa (s. 50, toinen kappale), että ”ehdotettu sääntely johtaa nykytilanteeseen verrattuna siihen, että sisällön tuottajien oikeusturva paranee.”

Direktiivin säätämisen perusteena on ollut verkkosisällönjakopalveluiden oikeudelliseen asemaan liittyvä epävarmuus ja siitä johtuva tekijöiden heikko neuvotteluasema suhteessa tällaisiin teosten hyödyntäjiin. Johdanto-osion perustelukappaleen (jatkossa johdantokappaleen) 61 mukaan direktiivin ensisijaisena tarkoituksena onkin parantaa tekijöiden asemaa suhteessa verkkosisällönjakopalveluihin. Kansallinen lainvalmistelija yliarvioi kuitenkin direktiivin vastaisesti oikeudenhaltijoiden aseman ja käyttää tätä virheellistä arviota perusteena sille, että esittää vielä direktiivin ulkopuolisia parannuksia käyttäjien asemaan: ”perusoikeuksien välisen tasapainon saavuttamiseksi on tällöin luotava takeet sille, ettei tekijänoikeuden haltijalle annettu valta-asema johda sisällön tuottajien sananvapauden kaventumiseen perusteetta.”

Esityksen perusoikeusosio käsittelee pääosin sananvapautta ja elinkeinovapautta. Tekijänoikeutta osana omaisuudensuojaa käsitellään hyvin lyhyesti, ja silloinkin lainvalmistelija katsoo aiheelliseksi valita sananvapauden näkökulman (s. 127): ”mahdollisuus estää pääsy, myös ennakkoon, aineistoon, joka loukkaa tekijän tekijänoikeutta, parantaa merkittävästi tekijän omaisuuden suojaa. Tekijä, tai tämän toimesta toimiva, käyttää samalla merkittävää valtaa suhteessa niihin henkilöihin (sisällön

tuottajiin), jotka pyrkivät tallentamaan aineistoja palveluun tavoitteena saattaa ne yleisön saataviin. Kyseistä relaatiota, erityisesti sisällön tuottajien asemaa, on luontevinta arvioida sananvapauden näkökulmasta ja huomioiden kysymykset julkisen vallan käytöstä ja oikeusturvasta.”

Omaisuuksensuojan näkökulmasta tarkasteltuna esityksessä olisi ollut syytä mainita, että tekijänoikeuteen kuuluu myös kielto-oikeus eli oikeudenhaltijan oikeus kieltää teoksen käyttö etukäteen haluamissaan palveluissa. Lisäksi käyttäjistä olisi syytä mainita, että näillä ei ole sananvapaudestaan huolimatta oikeutta saattaa teoksia yleisön saataville ilman oikeudenhaltijan lupaa, ja ilman lupaa VSJP:ssä oleva teos on jatkuva tekijänoikeuden loukkaus. VSJP:ssä välitettävien teosten määrä huomioiden kyseessä on massaoikeudenloukkaus, johon oikeudenhaltijoilla on ollut tähän mennessä heikot mahdollisuudet puuttua. Direktiivillä säädetään oikeudenhaltijalle paremmat mahdollisuudet täytäntöönpanna oikeuksiaan VSJP:ssä, millä niihin palautetaan eri toimijoiden välinen tasapaino. Kyse ei ole, toisin kuin kansallinen lainvalmistelija väittää, ”omaisuudensuojan merkittävästä parannuksesta”, koska oikeuksia ei lisätä tai laajenneta.

Siltä osin kuin HE luonnoksessa esitetään uusia tekijänoikeuden rajoituksia, näitä olisi tullut tarkastella ns. kolmen kohdan testin kautta. Esitetty uusi 23 § tuskin olisi läpäissyt testiä, mistä lisää seuraavassa kohdassa.

10.2. Sananvapautta koskevien tekijänoikeuden rajoitusten vahvistaminen (uusi TekL 23 §)

Ehdotetussa uudessa 23 §:ssä säädettäisiin oikeudesta käyttää teosta toisessa teoksessa, eli tarkemmin sanottuna mahdollisuudesta käyttää teosta karikatyyrissä, parodiassa ja pastississa sekä teoksen satunnaisesta sisällyttämisestä toiseen teokseen. Mikä on kantanne ehdotettuun ratkaisuun? Voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia vastauksenne yhteydessä.

Kannatamme muutettuna

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

Esityksen 1 momentissa säädetään voimaan direktiivin 17 artiklan 7 kohdan b alakohdassa mainitut pakottavat rajoitukset (karikatyyri, parodia, pastissi). Tällaisia ilmauksia on vakiintuneesti pidetty jo TekL 4 § 2 momentin mukaisesti sallittuina, mikäli ne ovat olleet itsenäisiä teoksia. On selvää, että direktiivin 17 artiklassa säädetyn myötä kynnys hyväksyä myös ns. teoskynnyksen alapuolelle jääviä parodian, pastissin ja karikatyyrin ilmauksia madaltuu. Pykälän 1 momentti tulee rajata direktiivin mukaisesti vain verkkosisällönjakopalveluissa tapahtuvaan hyödyntämiseen. Perusteluihin tulisi vielä lisätä, että kaikkien rajoitusten arvioinnissa on huomioitava ns. kolmen kohdan testi: ”poikkeuksia ja rajoituksia sovelletaan vain tietyissä erityistapauksissa, jotka eivät ole ristiriidassa teoksen tai muun aineiston tavanomaisen hyödyntämisen kanssa eivätkä kohtuuttomasti haittaa oikeudenhaltijan oikeutettuja etuja.” Pelkkä käyttäjän oma arvio ja väite siitä, että kyseessä on parodia tms., ei voi johtaa siihen, että teosten käyttö on tällaisissa tilanteissa automaattisesti ja aina hyväksyttävä.

Esityksen 2 momentissa sallittaisiin julkistetun teoksen satunnainen ja osittainen sisällyttäminen toiseen teokseen edellyttäen, että sillä on teoksessa toisarvoinen merkitys. Vastustamme tätä ja vaadimme sen poistamista esityksestä perusteettomana. Direktiivissä ei edellytetä tällaisen rajoituksen säätämistä. Kansallisen lainvalmistelijan perustelut siitä, miksi tällainen rajoitus pitäisi tästä huolimatta säätää, ovat heikot: ”Se, että kyseinen DSM-direktiivin 17 artiklan 7 kohdan a alakohta otettiin lopulliseen direktiiviin trilogivaiheessa parlamentin vaatimuksesta, voi viitata siihen, että tarkoituksena on ollut taata kaikki ilmaisunvapauteen liittyvät tietoyhteiskuntadirektiivin rajoitukset.” (s. 17, ensimmäinen kappale) Mikäli näin olisi, olisi tämä rajoitus säädetty pakolliseksi parodian, karikatyyrin ja pastissin ohella. TTVK:n tiedossa ei ole muita jäsenvaltioita, joissa olisi säädetty vastaavasti 17 artiklan kansallisen lainsäädännön osaksi saattamisen yhteydessä.

Lainvalmistelijan esittämät perustelut ko. rajoituksen säätämisen tarpeelle ovat myös heikot. Rajoituksella olisi tarkoitus varmistaa, että käyttäjät voivat direktiivin 17 artiklan 7 kohdan a alakohdan mukaisesti käyttää seuraavia poikkeuksia tai rajoituksia ladatessaan sisällönjakopalveluihin käyttäjälähtöistä sisältöä ja saattaessaan sitä saataviin näissä palveluissa: a) lainaukset, arvostelu, selostus [- -] Kuten perusteluissakin todetaan (s. 16, kuudes kappale), useimmiten teosten käyttö näissä tarkoituksissa on jo sallittua sitaattioikeuden nojalla. Vaikka sitaattioikeuden tulkinta on melko vakiintunutta, elää se edelleen tapauskohtaisesti.

Esitetty rajoitus soveltuu lisäksi huonosti lainausten, arvostelujen ja selostusten tarpeisiin. Rajoituksessa on kyse teoksen satunnaisesta ja osittaisesta sisällyttämisestä toiseen teokseen siten, että sillä on teoksessa toisarvoinen merkitys (englanniksi incidental use). Teoksen käyttö lainauksen, arvostelun tai selostuksen tarpeeseen tuskin olisi tällaista satunnaista ja toisarvoista, vaan täysin tarkoituksellista ja ensisijaista.

Esitettyä rajoitusta ei ole myöskään arvioitu ns. kolmen kohdan testin kautta. Todennäköisesti se ei sitä läpäisisikään ottaen huomioon, että kyse on laajasta ja yleisestä, kaikkia teostyyppejä koskevasta rajoituksesta, joka heikentäisi toteutuessaan oikeudenhaltijoiden mahdollisuuksia neuvotella teostensa käytöstä nykyisissä ja tulevaisissa verkkosisällönjakopalveluissa. Tästä syystä esitetty rajoitus on myös direktiivin tavoitteiden, joihin kuuluu myös johdantokappaleessa 61 mainittu lisensointimarkkinoiden kehittymisen edistäminen, vastainen.

Lisäksi tietoyhteiskuntadirektiivin (2001/29/EY) johdantokappaleessa 44 ohjeistetaan jäsenvaltioita ”ottamaan [ko. direktiivissä mainituista] poikkeuksista tai rajoituksista säätäessään erityisesti huomioon se lisääntynyt taloudellinen vaikutus, joka tällaisilla poikkeuksilla tai rajoituksilla voi olla uudessa sähköisessä ympäristössä. Tämän vuoksi tiettyjen poikkeusten tai rajoitusten soveltamisalan on ehkä oltava entistäkin rajoitetumpi silloin, kun kyse on tekijänoikeudella suojattujen teosten tai muun aineiston tietyistä uusista käyttötavoista.”

Verkkosisällönjakopalveluissa on kyse teosten uusista käyttötavoista ja täysin uusista lisensointimarkkinoista, joiden kehittymistä ei tule häiritä säätämällä uusista rajoituksista. Esitetty 23

§:n 1 momentti on rajattava koskemaan vain verkkosisällönjakopalveluita ja pykälän 2 momentti on poistettava kokonaan.

10.3. Pykäläkohtaiset huomiot uudesta 6a luvusta

a. TekL 55 a §:ssä säädettäisiin verkkosisällönjakopalvelun tarjoajan vastuusta. Mikä on kantanne ehdotettuun ratkaisuun?

Vastustamme

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

Määritelmä ja soveltamisala:

6 a luvun säännöksissä olisi selvyiden vuoksi lähdettävä liikkeelle verkkosisällönjakopalvelun (VSJP) määritelmästä. Perusteluissa viitataan sinänsä asiallisesti direktiivin määritelmään, mutta määritelmä on tuotava direktiivin sanamuodon mukaisesti myös kansalliseen lakiin. Perusteluissa tulee selvästi mainita direktiivin johdantokappaleen 62 mukaisesti, että 17 artiklan mukaista vastuuta koskevaa poikkeusmekanismia ei sovelleta palveluntarjoajiin, joiden päätarkoituksena on harjoittaa tekijänoikeuspiratismia tai helpottaa sitä. Tällä hetkellä perusteluissa on tältä osin lähes päinvastaiselta vaikuttava ja joka tapauksessa hyvin outo kirjaus (s. 24, neljäs kappale): ”direktiivissä ei oteta kantaa myöskään siihen, voivatko muut kuin verkkosisällönjakopalvelut vedota vastuuvapauteen tekijänoikeusrikkomusten tai muun lainvastaisen sisällön osalta. Näin ollen direktiivistä ei voi tehdä yleisiä johtopäätöksiä esimerkiksi torrent-linkkejä jakavien palvelujen luonteesta ja oikeudellisesta vastuusta.”

Perustelujen mukaan (s. 24, kolmas kappale) 17 artiklan soveltamisalaan kuuluvat kaikki muut tekijänoikeuslaissa mainitut suojankohteet ja oikeudenhaltijat, paitsi DSM-direktiivin 15 artiklassa säädetty uusi lehtikustantajan lähioikeus (ehdotettu uusi 50 §). Normaalisti maksumuurin takana olevia kokonaisia lehtiartikkeleita tai esim. paikallislehden artikkelista otettua valokuvaa jaetaan runsain määrin VSJP:ssa. Niitä otetaan myös paljon alas TTVK:n toimesta, kuten myös lehtivalokuvia. On selvää, että myös lehtikustantajan lähioikeus tulee lisätä ehdotetun uuden 6 a luvun oikeudenhaltijoiden piiriin. DSM-direktiivin tavoitteena on johdantokappaleen 61 mukaan edistää lisensointimarkkinoiden kehittymistä oikeudenhaltijoiden ja VSJP tarjoajien välillä; olisi erikoista, että yksi oikeudenhaltijaryhmä jätettäisiin tämän ulkopuolelle. Lehtikustantajien tulee olla uuden 6 a luvun oikeudenhaltijoiden piirissä myös siksi, että kysymys on tärkeästä keinosta vahvistaa lehtikustantajien neuvotteluasemaa erityisesti suhteessa globaaleihin sisällönjakopalveluiden alustayrityksiin.

Lehtikustantajien saattamisessa 6 a luvun oikeudenhaltijoiden piiriin on kysymys myös laajemman huolestuttavan kehityksen estämisestä. VSJP palveluiden tarjonta kehittyy vauhdilla. Myös Suomessa tekijänoikeuslain tulee ennakoida teknologian ja palveluiden kehitystä, joihin liittyy myös yleisön saataville saattaminen myös yksityisten henkilöiden toimesta ilman oikeudenhaltijan lupaa. Näissä

tilanteissa ei ole myöskään kysymys sallitusta yksityisestä käytöstä esimerkiksi siksi, että yleisö on suurempi kuin ns. lähipiiri.

Esimerkkejä uusista palveluista ovat esimerkiksi Google News Showcase ja suurten käyttäjäryhmien muodostaminen. Lisäksi Suomessa on yleistynyt pienemmillä paikkakunnilla laajeneva käytäntö, jossa painetun sanomalehden tärkeimmistä artikkeleista otetaan kuva ja ne jaetaan laajalle joukolle tietoverkossa sosiaalisessa mediassa. Tämä johtaa siihen, että paikkakuntalaisten ei tarvitse enää tilata paikallista lehteä. Paikallinen lehti menettää keskeisen tulolähteesä. Lehtikustantajien saattamisessa 6 a luvun oikeudenhaltijoiden piiriin auttaisi konkreettisesti rakentamaan tulevaisuudessa vahvempaa suojaa lehtikustantajien investoinneille ja panemaan täytäntöön tämän suojan.

Lehtikustantajat on otettu laissa mukaan DSM-direktiivin 17 artiklan oikeudenhaltijoiden piiriin esimerkiksi Ranskassa ja Tanskassa. Ranskan lain esitöissä viitataan siihen, että 17 artiklan tarkoitus on edistää lisenssisopimusten solmimista oikeudenhaltijoiden ja alustayhtiöiden kesken kaikilla sektoreilla.

Vastuu yleisölle välittämisestä vs. korotettu huolellisuusvelvoite:

Esityksen 55 a §:ssä lähdetään liikkeelle virheellisistä lähtökohdista. Direktiivin lähtökohdat ovat 17 artiklan 1 kohdassa:

1. verkkosisällönjakopalvelun (VSJP) tarjoaja välittää teoksia yleisölle [antaessaan yleisölle pääsyn käyttäjien palveluun lataamiin teoksiin tai muuhun suojattuun aineistoon]
2. voidakseen välittää teokset tai muun suojatun aineiston yleisön saataviin on VSJP tarjoajan saatava lupa oikeudenhaltijoilta

Kansallinen lainvalmistelija on sivuuttanut täysin nämä direktiivin keskeiset lähtökohdat ja niistä VSJP tarjoajalle automaattisesti seuraavan tekijänoikeudellisen vastuun ja veloitteet. Sen sijaan lainvalmistelija tulkitsee 17 artiklan luovan palveluntarjoajalle [vain] "korotetun huolellisuusvelvoitteen" (HE-luonnos, s. 38, toinen kappale) ja rakentaa koko 6 a luvun tämän virheellisen lähtökohdan varaan. Esimerkiksi 55 a §:stä ilmenee, että lainsäätäjä ei miellä VSJP:lla olevan sen toiminnasta itsestään johtuvaa lähtökohtaista, ankaraa ja objektiivista tekijänoikeudellista vastuuta, josta vastuuvapaus on poikkeus. 55 a §:ssä lähdetään siitä, että vastuu on ehdollinen ja toteutuu vasta, jos palveluntarjoaja jättää toteuttamatta pykälän 1 momentissa mainitut toimet. Tällainen vastuurakennelma poikkeaa direktiivin 17 artiklan 4 kohdassa säädetystä ja on yksiselitteisesti virheellinen.

Todettakoon, että esityksessä viitataan usein palveluntarjoajan vastuuseen, joten tätä lähtökohtaisen yleisölle välittämisen vastuun puuttumisen ”valuvikaa” ei ole helppo havaita. Se on kuitenkin nähtävissä jo otsikkotasolla: direktiivin 17 artiklan otsikko kuuluu ”verkkosisällönjakopalvelujen tarjoajien toteuttama suojatun sisällön käyttö”, mikä viittaa aktiiviseen toimintaan ja teosten käyttöön VSJP tarjoajien itsensä toimesta. 6 a luvun otsikko on ”VSJP tarjoajan vastuu tekijänoikeutta loukkaavasta aineistosta” ja 55 a §:n otsikko on ”VSJP tarjoajan vastuu sisällön tuottajan palveluun tallentamasta tekijänoikeutta loukkaavasta aineistosta”, mikä rajaa vastuun ainoastaan tekijänoikeutta loukkaavaan aineistoon ja antaa ymmärtää VSJP tarjoajan olevan sähköisen viestinnän palveluista annetun lain 184 §:ssä tarkoitetun kaltainen passiivinen tallennuspalvelu.

Tämä virheellinen tulkinta on erikoinen, kun se nimenomaisesti ja selvästi kumotaan 17 artiklan 3 kohdassa. Siitä huolimatta HE luonnoksessa (s. 8, viimeinen kappale) väitetään virheellisesti, että ”direktiivin mukaan palvelun tarjoajan toteuttamat toimet eivät kuitenkaan saa olla ristiriidassa sähköisestä kaupankäynnistä annetun direktiivin ja erityisesti sen 15 artiklan kanssa, [- -]”. Direktiivissä ei säädetä tällaista. 17 artiklan kohdassa ainoa viittaus sähköisestä kaupankäynnistä annettuun direktiiviin on kohdassa 3, jossa säädetään, ettei sähköisestä kaupankäynnistä annetun direktiivin 14 artiklan 1 kohdassa säädettyä vastuun rajoitusta sovelleta DSM-direktiivin 17 artiklan soveltamisalaan kuuluviin tilanteisiin (mahdollisesti kyllä soveltamisalan ulkopuolelle jäävissä tarkoituksissa).

DSM-direktiivin 17 artiklan 8 kohdassa säädetään, että tämän artiklan soveltaminen ei saa johtaa yleiseen seurantaveloitteeseen ja sama todetaan johdantokappaleessa 66; kummassakaan yhteydessä ei viitata nimenomaisesti sähköistä kaupankäyntiä koskevan direktiivin 15 artiklaan. Kyse on EU-oikeuden itsenäisestä käsitteestä, johon on viitattu vakiintuneesti asiassa C-70/10 (Scarlet Extended v. SABAM) annetusta tuomiosta alkaen. Yleisen seurantaveloitteen kiellosta muistuttaminen ei tarkoita, että VSJP tarjoajien toimien tulisi olla sähköistä kaupankäyntiä koskevan direktiivin edellytysten mukaisia. Ilmeisesti kansallisella lainvalmistelijalla on kuitenkin ollut tällainen virheellinen käsitys, koska 6 a luvun säännöksissä VSJP tarjoajaa kohdellaan monin paikoin neutraalina ja passiivisena tallennuspalvelun tarjoajana, jolle ei aseteta direktiivissä säädettyä vastuuta ja velvoitteita.

Direktiivissä ja kaikissa siihen liittyvissä aineistoissa käyttäjiin viitataan käyttäjinä. He ovat yhtäältä palvelun käyttäjiä ja samalla teosten käyttäjiä. Kansallisen lainvalmistelijan valinta käyttää käyttäjistä sähköisen viestinnän palveluista annetun lain 184 §:n mukaista termiä ”sisällön tuottaja” on erikoinen, kun direktiivin mukaan ko. pykälän taustalla olevaa sähköisestä kaupankäynnistä annetun direktiivin 14 artiklaa ei nimenomaan saa soveltaa 17 artiklan yhteydessä verkkosisällönjakopalveluihin. Termivalinta luo harhaanjohtavia miellejohdotuksia ja on omiaan aiheuttamaan käsitteellistä epäselvyyttä varsinkin, kun sisällön tuottaja -käyttäjinä voidaan direktiivin valossa pitää niitä 17 artiklan 2 kohdassa tarkoitettuja käyttäjiä, jotka välittävät teoksia yleisölle kaupallisin perustein tai joiden toiminta tuottaa merkittäviä tuloja ja joiden pitää siksi itse huolehtia tarvittavista luvista. Sisällön tuottaja -termistä on luovuttava ja käytettävä jatkossa direktiivin mukaista termiä ”käyttäjä”.

Todettakoon vielä, että lainvalmistelija on ymmärtänyt väärin direktiivin 17 artiklan 2 kohdasta ilmenevän käyttäjän vastuuaseman, mikä vääristää edelleen koko 6 a luvun esitystä. Esityksen virheellisen kuvauksen mukaan (s. 23, kolmas kappale) ”DSM-direktiivin 17 artikla muuttaa tätä lähtökohtaa, sillä VSJP:n käyttäjän katsotaan toimivan ainakin välillisesti palveluntarjoajan lukuun ja palveluntarjoajan katsotaan suoraan hyötyvän palvelun kautta jaetusta tekijänoikeutta loukkaavasta aineistosta. Näin ollen VSJP tarjoajan, eikä sisältöjä palveluun tallentavan käyttäjän, on katsottava saattavan teoksia tai muuta suojattua aineistoa yleisön saataviin”. Kyse ei ole joko / tai -tilanteesta vaan molemmat välittävät teoksia yleisölle. Palveluntarjoajan lupa kattaa myös käyttäjän toiminnan. Silloin kun lupaa ei ole, myös käyttäjä syyllistyy oikeudenloukkaukseen. Palveluntarjoaja vapautuu vastuusta tietyin edellytyksin.

Vastuuvapauden edellytykset:

Kuten edellä todettiin, 55 a §:ssä lähdetään liikkeelle vääristä lähtökohdista. VSJP tarjoajan vastuu yleisölle välittämisestä tulisi olla pääsääntö, direktiivin 17 artiklan 4 kohdan mukainen vastuuvapaus poikkeus. Palveluntarjoajan vastuuvapaus toteutuu oikeudenloukkaustilanteessa, jos on

- (a) parhaansa mukaan yrittänyt saada luvan ja
- (b) parhaansa mukaan huolellista ammatinharjoittamista koskevien toimialan korkeatasoisten vaatimusten mukaisesti toteuttanut toimia varmistaakseen, että teokset, joista oikeudenhaltijat ovat antaneet merkitykselliset ja tarvittavat tiedot, eivät ole saatavissa; ja joka tapauksessa
- (c) toimineet oikeudenhaltijalta riittävän perustellun ilmoituksen saatuaan viipymättä ilmoituksen kohteena olevien teosten tai muun suojatun aineiston saannin estämiseksi tai niiden poistamiseksi verkkosivustoiltaan sekä toteuttaneet parhaansa mukaan b alakohdan mukaisesti toimia estääkseen niiden tulevat lataukset palveluun.

55a §:n 1 ja 2 kohdat ovat vastoin direktiiviä valinnaisia ja vastuun syntyminen ehdollista: vastuu toteutuu, jos ei ole yrittänyt saada lupaa tai ei ole yrittänyt estää. 2 kohdassa sekoitetaan 17 artiklan 4 kohdan b ja c alakohdissa tarkoitettut tilanteet eli ennakkollinen esto ja jälkikäteinen poisto. Esityksestä puuttuu lisäksi kokonaan 17 artiklan 4 kohdan c alakohdasta ilmenevä ns. stay down -velvoite. Lisäksi luvan hankkimisveloitteeseen sovelletaan oikeasuhtaisuusarviointia, jossa huomioitavista seikoista 55 a §:ssä säädetään yksityiskohtaisesti. Huomioitavat seikat poikkeavat direktiivistä VSJP:n eduksi.

Esityksessä ei myöskään mainita ollenkaan direktiivin keskeistä arviointikriteeriä ”parhaansa mukaan”.

6 a lukua uudelleen kirjoitettaessa 55 a § on poistettava. VSJP:n määritelmä sekä direktiivin 17 artiklan 1 ja 4 kohdissa säädetty on saatettava osaksi kansallista lainsäädäntöä asianmukaisesti direktiivin sanamuodon, tarkoituksen ja loogisen rakenteen mukaisesti.

b. Ehdotetussa 55 b §:ssä säädettäisiin verkkosisällönjakopalvelun tarjoajan tiedonantovelvoitteesta. Mikä on kantanne ehdotettuun ratkaisuun?

Kannatamme muutettuna

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

Perustelujen mukaan (s. 109) pykälä perustuu direktiivin 17 artiklan 8 kohdan 2 alakohtaan, mitä 55 b § 2 momentti hiukan muistuttaakin. Direktiivi ei kuitenkaan edellytä pykälän kaltaista pikkutarkkaa ja tyhjentävää luetteloa, vaan sen edellytykset olisi kuitattavissa direktiivin sanamuodon mukaisella yleislauseella, joka jättää liikkumavaraa VSJP tarjoajien ja oikeudenhaltijoiden yhteistyölle. Joka tapauksessa 55 b § 2 momenttiin olisi hyvä lisätä ”muut teosten käyttöä koskevat tarpeelliset tiedot” -tyyppinen kirjaus tulevaisuuden tietotarpeiden vuoksi. Tietojen antamisen velvoitteen tulee lisäksi kattaa mahdolliset kolmannen osapuolen, esimerkiksi alihankkijan, hallussa olevat teosten käyttöä koskevat tiedot.

Pykälän 1 momentin hämmentävän yksityiskohtainen listaus on ilmeisesti kansallisen lainvalmistelijan näkemys siitä, mitä kaikkea tietoa tarvitaan, jotta virheellisistä lähtökohdista visioitu ja 6 a lukuun säädetty vastuurakennelma ja menettelyt toimisivat. On hyvä huomata, että direktiivin 17 artiklan 8 kohdan 2 alakohta ei edellytä luvan hankkimiseen, pääsyn estämiseen tai aineiston poistamiseen liittyviä käytäntöjä koskevien tietojen julkaisemista palvelussa vaan ainoastaan niiden toimittamista oikeudenhaltijoille näiden pyynnöstä.

Vaikuttaa siltä, että lainvalmistelijalta on unohtunut konteksti: teosten käytön ja käyttäjien volyyymi YouTuben, Instagramin ja TikTokin tyyppisissä palveluissa. Jotkut velvollisuudet ovat nimittäin käytännössä mahdottomia toteuttaa, kuten esimerkiksi kohta 4: ”palvelun tarjoajien hankkimien käyttö lupien piiriin kuuluvien teosten tunnistamistiedot ja tiedot mahdollisista teosten käyttöä rajoittavista ehdoista.” Perustelujen mukaan (s. 109, kolmas kappale) ”tätä tietoa tarvitaan ennen kaikkea sen vuoksi, että sisällöntuottajat [= kaikki palvelun käyttäjät] voisivat kyseisen tiedon perusteella arvioida, tarvitaanko tietyn aineiston käyttämiseksi mahdollisesti lisäoikeuksia”. TTVK:n valvontakokemuksen perusteella on todettava, että harva em. palveluiden käyttäjä miettii sisältöjä palveluun ladatessa hetkeäkään tekijänoikeuksia, saatika analysoisi tarvettaan mahdollisille lisäluville.

6 a lukua uudelleen kirjoitettaessa on myös tiedonantovelvollisuudesta karsittava direktiiville vieraat elementit ja keskityttävä varmistamaan direktiivin tarkoituksen toteutuminen sekä käytännön syistä ja tulevaisuuden kehityksestä johtuva jouston tarve.

c. Ehdotetussa 55 c §:ssä säädettäisiin verkkosisällönjakopalvelun tarjoajan velvollisuudesta estää yleisön pääsy aineistoon. Mikä on kantanne ehdotettuun ratkaisuun?

Vastustamme

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

Esityksen 55 c § on hyvin sekava ja ristiriitainen. Vaikuttaa siltä, että 55 c §:n otsikosta huolimatta esityksessä ei tehdä ainakaan riittävän selvää eroa ennakkollisen eston (17 artiklan 4 kohdan b alakohta) ja jälkikäteen poiston (17 artiklan 4 kohdan c alakohta) välillä, vaan esityksessä puhutaan sekaisin estämisestä ja poistamisesta. Missään kohtaa esitystä ei mainita, että ennakkollista estoa varten oikeudenhaltijan on riittävää toimittaa merkitykselliset ja tarvittavat tiedot. Esityksestä ei ole myöskään löydettävissä 17 artiklan 4 kohdan c alakohdan mukaista VSJP:n tarjoajan velvollisuutta toteuttaa parhaansa mukaan toimia estääkseen poistettujen teosten tulevat lataukset (ns. stay down).

Mikäli esityksestä on tulkittavissa ennakkollinen esto, on kynnys sen saamiselle asetettu huomattavan korkealle. Estettäväksi tulisivat ainoastaan täysin poistettavaksi vaadittua teosta vastaavat palveluun tallennetut aineistot. Jo tässä termit esto ja poisto sekoittuvat ja epäselvää on, ovatko teokset jo palvelussa; jos ovat, ei kyse ole ennakkollisesta esto -tilanteesta (17.4 b) Vaatimus täydestä vastaavuudesta on liian helposti kierrettävissä ja johtaa siihen, että kokonasiakin teoksia pääsisi runsaasti estosta läpi. Mitkä tahansa pienetkin muutokset teoksen alussa tai lopussa riittäisivät eston välttämiseen. Tällaisia pieniä käyttäjän lisäämiä alku- tai lopputervehdyksiä näkee nyt jo videonjakopalveluissa. Yleistä on myös tekstitysten tai laulunsanojen lisääminen. Perusteluissa (s. 48, toinen kappale) mainitaan, että sisällöntunnistamisteknologiat löytävät suurista tiedostomassoista paitsi elokuvien identtiset kappaleet, myös esim. sellaiset kappaleet, joissa värielokuva on muutettu mustavalkoiseksi tai käännetty peilikuvaksi. Ilmeisesti näitäkään ei lainvalmistelija kelpuuta ennakkollisen eston kohteeksi.

Perusteluissa ”täysin” -kriteerin asettamista perustellaan EUT:n asiassa C-18/18 (Glawischnig-Piesczek) antamalla ratkaisulla. Tulkinta on väärä. Kyseisessä ratkaisussa palveluntarjoaja oli sähköisestä kaupankäynnistä annetun direktiivin vastuuvapauden piirissä, toisin kuin teoksia aktiivisesti yleisölle välittävä VSJP. Tällä on direktiivin 17 artiklan 4 kohdan b alakohdassa säädetty velvollisuus parhaansa mukaan huolellista ammatinharjoittamista koskevien toimialan korkeatasoisten vaatimusten mukaisesti toteuttaa toimia varmistaakseen, että teokset, joista oikeudenhaltijat ovat antaneet merkitykselliset ja tarvittavat tiedot, eivät ole saatavissa. Lisäksi tuomiossa nimenomaisesti todetaan, että palveluntarjoajalle voitiin asettaa velvoite estää pääsy paitsi tiettyyn viestiin, myös sitä vastaaviin viesteihin. Viestien tuli EUT:n mukaan olla niin samanlaiset, ettei poistettavan aineiston lainvastaisuus ole tulkinnanvaraista. EUT-tapauksessa kyse oli kunniaa loukkaavista viesteistä. Tekijänoikeuslaissa tarkoitetut teokset ja muut suojankohteet on pääsääntöisesti helppo tunnistaa sekä sisällöntunnistamisteknologialla kuin ihmisenkin toimesta samoiksi, vaikka ne eivät täysin vastaisikaan toisiaan (vrt. edellisessä kappaleessa mainitut esimerkit).

Tilanteissa, missä ”aineisto ei täysin vastaa poistettavaksi vaadittua teosta, tai jos sisällön tuottajan antaman selvityksen tai muun syyn perusteella voidaan pitää mahdollisena, että teoksen käyttö on sallittua lain tai sopimuksen nojalla”, teos ei pysähdy estoon vaan päättyy palveluun yleisön saataville. Pykälässä mainitut kriteerit yhdistettyinä johtavat siihen, että lähes kaikki teokset ja muut suojankohteet pääsevät läpi palveluun yleisön saataville – mukaan lukien myös täysin vastaavat ja

lähes täysin vastaavat, esim. tekstitetty uutuuselokuva, vaikka oikeudenhaltija on nimenomaisesti toimittanut elokuvasta palveluntarjoajalle merkitykselliset ja tarvittavat tiedot sen estämiseksi.

Tämän jälkeen palveluntarjoajan ”on välittömästi annettava teoksen poistamista vaatineelle tieto edellä tarkoitetun aineiston vastaavuudesta sekä sisällön tuottajan esittämistä perusteluista tai muista syistä, joiden perusteella teoksen käyttö voi olla sallittua lain tai sopimuksen nojalla”. Ennakollinen esto -tilanne (17.4 b) vaikuttaakin muuttuneen suoraan jälkikäteisen poisto -tilanteen (17.4 c) jonkinlaiseksi oikaisumenettelyksi? Direktiivin 17 artiklan 4 kohdan c alakohdassa tarkoitettuun jälkikäteiseen poisto -tilanteeseen nimittäin riittää oikeudenhaltijalta pelkkä riittävän perusteltu pyyntö; pyynnön esittäminen ei edellytä käyttäjän mahdollisiin käytön oikeuttamisperusteisiin tutustumista ennalta vaan käyttäjä voi vedota niihin direktiivin 17 artiklan 9 kohdan mukaisessa valitusmenettelyssä sen jälkeen, kun lataus on pysähtynyt estoon tai poistettu palvelusta jälkikäteen oikeudenhaltijan pyynnöstä. Direktiivissä ei edellytetä tällaisia tiedonantoja vielä esto- tai poistovaiheessa.

Esityksessä vastuu aineistoon pääsyn estämiseen liittyvien perusteiden arvioinnista siirretään oikeudenhaltijalle, kun se direktiivin 17 artiklan 4 kohdan b alakohdassa on yksiselitteisesti VSJP tarjoajan vastuulla. Esityksen mukaan VSJP tarjoaja on velvollinen estämään pääsyn aineistoon vasta oikeudenhaltijan vakuutuksen saatuaan – tässäkin korostuu se, että käytännössä kyse ei ole ennakollisesta estosta vaan jälkikäteisestä, pyynnöstä tapahtuvasta poistosta, jota ennen oikeudenhaltijan odotetaan vielä arvioivan käyttäjän esittämiä oikeuttamisperusteita – ilmeisesti vieläpä ihmisen toimesta, vaikka sitä ei suoraan esityksessä sanotakaan. Tältä osin esitys jopa heikentää oikeudenhaltijoiden asemaa nykyisestä, sähköistä kaupankäyntiä koskevaan direktiiviin perustuvasta ilmoitusmenettelystä (notice and take down). Oikeudenhaltijoiden tekijänoikeutta loukkaava teos on yleisön saatavilla ilman VSJP vastuuta aina siihen saakka, kunnes oikeudenhaltija on reagoinut asiaan, vaikka oikeudenhaltija on jo etukäteen ilmaissut, ettei halua ko. teoksen päätyvän palveluun. Tällainen vastuuvapausrakennelma ja ”yleislupa” tekijänoikeuden loukkaukseen on selvästi direktiivin sanamuodon ja tavoitteiden sekä tekijänoikeuden universaalien peruseriaatteiden vastainen.

Tästä huolimatta lainvalmistelija katsoo nimenomaan edellisessä kappaleessa kuvatun menettelyn antavan oikeudenhaltijoille sellaisen valta-aseman, että sitä on välttämätöntä vielä tasapainottaa käyttäjien hyväksi (s. 135, toinen kappale). Tällä perusteella 6 a lukuun on lisätty entisestään oikeudenhaltijoiden asemaa heikentävät 55 d § ja 55 k §, joita direktiivissä ei edellytetä tai joita ei TTVK:n tietojen mukaan ole käytössä missään muussa jäsenvaltiossa.

On myös vaikea nähdä, kuinka tällainen malli toimisi ikinä käytännössä teknisesti verkkosisällönjakopalveluihin ladattujen suojattujen sisältöjen ja niitä edustavien oikeudenhaltijoiden määrä huomioiden. Epäselväksi myös jää, milloin globaalisti toimivan VSJP:n tulisi toimia tämän mallin mukaan.

Koko 6 a luku tämä estomenettelymalli mukaan lukien tulee kirjoittaa uudestaan direktiivin logiikkaa ja sanamuotoja seuraten. Nyt käsillä oleva esitys poikkeaa täysin direktiivin sisällöstä ja on myös sisäisten ristiriitojen vuoksi teknisesti epäonnistunut, joten sen pohjalta valmistelua ei voida jatkaa.

d. Ehdotetussa 55 d §:ssä säädettäisiin kiellosta esittää perusteettomia poistovaatimuksia. Mikä on kantanne ehdotettuun ratkaisuun?

Vastustamme

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

55 d § ja 55 k § ovat kansallisen lainvalmistelijan keksimiä lisäelementtejä ja niitä perustellaan tarpeella ”luoda takeet sille, ettei tekijänoikeuden haltijalle annettu valta-asema johda sisällön tuottajien sananvapauden kaventumiseen perusteetta” (s. 135, toinen kappale)

Kuten edellisessä kohdassa toimme esiin, tekijänoikeuden haltijalle ei ole annettu valta-asemaa, joten sitä ei ole myöskään tarvetta tasapainottaa enempää kuin mitä jo direktiivissä tehdään. Direktiivin 17 artikla on looginen kokonaisuus, jossa eri osapuolten oikeudet, vastuut ja velvollisuudet on tasapainotettu. Direktiivin rakenteen hajottamalla, painottamalla direktiivissä säädettyjä asioita valikoidusti kokonaisuudesta irrotettuina sekä pykälät 55 d § ja 55 k § lisäämällä kansallinen lainsäätäjä muuttaa tasapainon vahvasti käyttäjien eduksi. Lopputulos on vastoin direktiivin nimenomaista tarkoitusta vahvistaa korkeatasoinen suoja oikeudenhaltijoille (johdantokappale 2).

Lisäksi 55 d §:n kiellon yhdistäminen 55 k §:n mukaiseen hyvitys- ja korvausvelvollisuuteen on oikeudenhaltijoille kohtuuton. VSJP:ssa on kyse teosten massakäytöstä ja myös massaoikeudenloukkauksista, joten 17 artiklan keinot ja menettelyt on ymmärrettävä käytännön syistä summaarisina. Oikeudenhaltijoiden sanktioiminen yksittäisestä perusteettomaksi osoittautuneesta poistopyynnöstä on kohtuuton, varsinkin kun sisältö palautetaan palveluun tämän ratkaisun jälkeen. Kukaan ei myöskään korvaa oikeudenhaltijoille jatkossakaan VSJP:ssa tapahtuvaa teosten luvaton massakäyttöä.

Edelleen on todettava, että 55 d § on yhtä epäselvä ja ristiriitainen kuin 55 a § ja 55 c §; onko kyse ennakkollisesta estosta (17.4 b) vai jälkikäteisestä poistopyynnöstä (17.4 c)? Ennakollinen esto ei direktiivin mukaan edes edellytä perustelua, riittää, että oikeudenhaltija toimittaa VSJP:lle ”merkitykselliset ja tarvittavat” tiedot. Jälkikäteisen poistopyynnön yhteydessä taas VSJP voi tarvittaessa esittää lisäkysymyksiä, mikäli kokee poistopyynnön perustelut puutteellisiksi; tältä osin menettely ei eroaisi nykyisestä ilmoitusmenettelystä. Direktiivissä edellytetään ”riittävän perusteltua ilmoitusta”.

Viimeistään valitusmenettelyssä oikeudenhaltijalla on velvollisuus perustella pyyntönsä asianmukaisesti (direktiivin 17 artiklan 9 kohta), perusteetonta pyyntöä ei siis ole tarvetta erikseen kieltää.

6 a lukua uudelleen kirjoitettaessa pykälien 55 d § ja 55 k § sisältö on poistettava luonnoksesta direktiivin vastaisena, perusteettomana ja oikeudenhaltijoille kohtuuttomana.

e. Ehdotetussa 55 e §:ssä säädettäisiin sisällön tuottajalle annettavasta ilmoituksesta. Mikä on kantanne ehdotettuun ratkaisuun?

Vastustamme

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

Perusteluiden mukaan (s. 112) pykälällä 55 e pannaan täytäntöön direktiivin 17 artiklan 9 kohta. Kyseinen kohta koskee sisällön ennakollisen eston (17.4 b) tai jälkikäteisen poiston (17.4 c) jälkeisiä valitus- ja oikeussuojamekanismeja. Direktiivissä ennakollinen esto ja jälkikäteinen poisto ovat myös ajallisesti erillisiä toimia eikä ennakollinen esto edellytä perusteluja oikeudenhaltijalta, vaan ”merkitykselliset ja tarvittavat tiedot” riittävät. Jälkikäteistä poistoa varten oikeudenhaltijan on toimitettava ”riittävän perusteltu ilmoitus”. Direktiivin 17 artiklan 9 kohdan 2 momentin viittaus siihen, että ”oikeudenhaltijan on perusteltava pyyntönsä asianmukaisesti” viittaa nimenomaan vasta 17 artiklan 9 kohdan mukaisiin valitus- ja oikeussuojamekanismeihin, jotka ovat ajallisesti 17.4 b ja c kohtien menettelyn jälkeen.

Pykälässä 55 e viitataan tilanteeseen, kun VSJP tarjoaja 55 a §:n 1 momentin 2 kohdan mukaisesti estää yleisön pääsyn sisällön tuottajan palveluun tallentamaan aineistoon. Pykälään heijastuu ja sen ymmärtämistä vaikeuttaa jo aiemmin esiin tuodut virheelliset lähtökohdat pykälissä 55 a ja 55 c: lainvalmistelija ei tee eroa ennakollisen eston ja jälkikäteisen poiston välillä ja sekoittaa menettelyyn mukaan vielä elementtejä valitusmenettelystä. Pykälässä puhutaan sekaisin estosta, poistosta ja perusteluista edellä mainituille (joita direktiivissä ei vielä edellytetä 17 artiklan 4 kohdassa).

Perustelujen mukaan (s. 112) ”pykälän mukaisen ilmoituksen toimittaminen sisällön tuottajalle on perusedellytys sille, että sisällön tuottajan oikeussuojakeinot voisivat toteutua”. Kyse on jälleen kansallisen lainvalmistelijan virheellisestä tulkinnasta; direktiivissä ei edellytetä tällaista sääntelyä. Direktiivin 17 artiklan 9 kohdan 2 momentissa todetaan, että ”VSJP tarjoajien on ehdoissaan ilmoitettava käyttäjille, että nämä voivat käyttää teoksia [- -] tekijänoikeutta ja lähioikeuksia koskevien poikkeusten tai rajoitusten nojalla.” Lainvalmistelijan yksityiskohtainen listaus herättää myös lisäkysymyksiä viestinvaihdon teknisistä realiteeteista ja muista käytännön ongelmista, kuten tällaisten ilmoitusten kielivalinta ja ylipäätään lainvalinta: millaisissa tilanteissa globaalisti toimivan VSJP:n tulisi tällainen ilmoitus toimittaa ja millä kielellä? Onko ratkaisevaa se, että sisältöä lataava toimii suomalaisesta ip-osoitteesta käsin vai se, että esto/poistopyyntö tehdään Suomesta, vai että oikeudenhaltija on suomalainen? Selvää on, että direktiivin harmonisointitavoite ei tällaisella sääntelyllä toteudu.

VSJP ilmoitusvelvollisuus suhteessa sisältöjä palveluun lataavaan käyttäjään tulee myös valmistella ja kirjoittaa uudelleen siten, että se vastaa direktiivin 17 artiklan 4 ja 9 kohtia eikä sisällä direktiivin ulkopuolisia elementtejä.

f. Ehdotetussa 55 f §:ssä säädettäisiin verkkosisällönjakopalvelun tarjoajan velvollisuudesta tarjota keinoja erimielisyyksien selvittelyyn palvelussa. Mikä on kantanne ehdotettuun ratkaisuun?

Vastustamme

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

Pykälä perustuu direktiivin 17 artiklan 9 kohdan 1 alakohdan virheelliseen tulkintaan. Direktiivin mukaan VSJP tarjoajan on otettava käyttöön vaikuttava ja nopea valitus- ja oikeussuojamekanismi, joka on niiden palvelujen käyttäjien saatavilla silloin, kun on kyse riidoista, jotka koskevat sisältöjen saannin estämistä tai niiden poistamista. On selvää, että nimenomaan palveluntarjoajan on ratkaistava nämä riidat, koska sillä on myös vastuu yleisölle välittämisestä.

Näin on toimittu sitä paitsi jo tähänkin saakka sähköistä kaupankäyntiä koskevan direktiivin mukaisessa ilmoitusmenettelyssä (notice and take down): sisällön lataaja voi tehdä poistetusta sisällöstä vastailmoituksen YouTubelle, joka välittää käyttäjän vastailmoituksen perusteluineen alkuperäistä poistoa vaatineelle taholle. Tämä vastaa YouTubelle käyttäjän perusteluihin joko hyväksyen tai vastustaen palautusta, ja YouTube tekee tämän jälkeen päätöksensä sisällön mahdollisesta palauttamisesta. Mikäli poistopyynnön esittänyt taho ei vastaa vastailmoitukseen 10 päivän määräajassa, palauttaa YouTube sisällön. Menettely on toimiva ja on selvää, että 17 artiklalla tavoitellaan vastaavantyyppistä menettelyä ulotettavaksi koskemaan kaikkia verkkosisällönjakopalveluita.

Esityksen 55 f §:ssä VSJP tarjoaja kuitenkin ulkoistetaan riidasta, jonka ratkaisu siirretään käyttäjän ja esto- tai poistopyynnön esittäneen tahon väliseksi prosessiksi. VSJP tarjoajan velvollisuudeksi katsotaan vastoin direktiiviä ainoastaan keinojen tarjoaminen erimielisyyksien selvittämiseen palvelussa. Kansallisen lainvalmistelijan virheelliseen tulkintaan vaikuttanee tämän aiemmin esiin tuotu virheellinen peruslähtökohta, että VSJP tarjoaja ei olisikaan vastuussa yleisölle välittämisestä vaan sillä on vain korotettu huolellisuusvelvoite.

Mainittakoon, että perusteluissa (s. 25, toinen kappale) esitetään virheellinen tulkinta myös direktiivin 17 artiklan 9 kohdassa mainitusta ihmisen tekemästä arvioinnista, kun väitetään, ettei direktiivissä määritellä, kenen tulisi suorittaa ihmisen tekemä arvio ja liittykö se ainoastaan valitusten käsittelyyn vai jo pääsyn estämistä koskevaan vaiheeseen. Direktiivin 17 artiklan 9 kohdan 2 alakohdassa nimenomaan viitataan ”ensimmäisessä alakohdassa säädetyn mekanismin mukaisesti” tehtyihin valituksiin eli juuri siihen valitus- ja oikeussuojamekanismiin, joka VSJP tarjoajien on otettava käyttöön. Tämä ilmenee myös johdantokappaleesta 70.

Verkkosisällönjakopalveluihin ladattavien sisältöjen määrä huomioiden ajatus siitä, että ihmisen tekemä arviointi liittyisi jo pääsyn estämistä koskevaan vaiheeseen, on yksinkertaisesti mahdoton.

Esitetty pykälä on sekä räikeästi direktiivin vastainen että käytännössä mahdoton ja tulee kirjoittaa uudestaan siten, että sen sisältö vastaa 17 artiklan 9 kohtaa eikä sisällä direktiivin ulkopuolisia elementtejä.

g. Ehdotetussa 55 g §:ssä säädettäisiin palauttamispyyntöä. Mikä on kantanne ehdotettuun ratkaisuun?

Emme osaa sanoa

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

Direktiivin 17 artiklan 9 kohdan 2 momentissa säädetään jäsenvaltioille velvollisuus varmistaa, että riitojen ratkaisemiseksi on saatavilla tuomioistuinten ulkopuolisia oikeussuojamekanismeja. Selvää on, että tämä ulkopuolinen riidanratkaisumekanismi tulee 17 artiklan 9 kohdan 1 momentissa säädetyn VSJP tarjoajan toteuttaman valitusmenettelyn lisäksi ts. ne eivät ole sama asia. Kuten edellisessä kohdassa ilmeni, kansallinen lainvalmistelija on tulkinnut väärin VSJP tarjoajan velvollisuuden ottaa käyttöön valitusmekanismi ja joutuu miettimään tämänkin kohdan uusiksi osana 6 a luvun uudelleenkirjoitusta.

TTVK:n edustamilla oikeudenhaltijoilla on esittää kevyempi ja huomattavasti edullisempi vaihtoehto ulkopuolisen riidanratkaisumekanismin toteuttamiseksi. Näin ollen, kun lopullinen ratkaisu ei vielä ole tiedossa, on liian aikaista ottaa kantaa valitusprosessin eri osiin.

h. Ehdotetussa 55 h §:ssä säädettäisiin tekijänoikeusriitalautakunnasta. Mikä on kantanne ehdotettuun ratkaisuun? Voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia vastauksenne yhteydessä.

Vastustamme

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

Pidämme uuden elimen, tekijänoikeusriitalautakunnan, perustamista liioiteltuna ja kalliina ratkaisuna tarkoitukseen nähden. Jos tapauksia on, kuten HE luonnoksessa mainitaan, joitakin kymmeniä, tulee 170 000 euron vuosibudjetilla korkea tapauskohtainen hinta. Direktiivillä ei velvoiteta erillisen elimen perustamiseen ja esimerkiksi Ruotsissa on esitetty ratkaisuksi huomattavasti kevyempää menettelyä: nimilistan kerääminen ja ylläpito paikallisen PRH:n toimesta käytettävissä olevista sovittelijoista.

Esitämme ratkaisuksi, että tekijänoikeusneuvostoon perustettaisiin pieni alajaosto käsittelemään riitoja. Alajaoston kokoonpanoa voisi täydentää tarvittaessa neuvoston ulkopuolisilla asiantuntijoilla, tapauksessa arvioitavana olevan kysymyksen luonteesta riippuen. Tekijänoikeusneuvostolla on

vakiintunut asema tekijänoikeuden rajoitusten tulkinnassa, mitä todennäköisesti suurin osa riidoista koskee. Mikäli rajoitusten soveltamista VSJP:ssä arvioi joku muu taho, uhkana on tulkintalinjausten eriytyminen.

Direktiivin 17 artiklan 9 kohdan 1 momentissa mainittu ”vaikuttava ja nopea” sekä 2 momentissa mainittu vaatimus ”ilman aiheutonta viivytystä” koskee 1 momentissa tarkoitettua, VSJP tarjoajan toteuttamaa valitusmenettelyä. Direktiivissä ei edellytetä, että myös ulkopuolinen oikeussuojamekanismi on vaikuttava ja nopea ja käsittelee riidat ilman aiheutonta viivytystä. Erillisellä alajaostolla käsittely olisi mahdollista järjestää nopeammaksi kuin normaalisti tekijänoikeusneuvostossa.

Tekijänoikeusriitalautakuntaa koskevat pykälät on poistettava luonnoksesta ja ulkopuolinen riidanratkaisumenettely on rakennettava tekijänoikeusneuvoston yhteyteen. Tätä koskevat säännökset on valmisteltava 6 a luvun uudelleenkirjoittamisen yhteydessä.

i. Ehdotetussa 55 i §:ssä säädettäisiin asian käsittelystä tekijänoikeusriitalautakunnassa. Mikä on kantanne ehdotettuun ratkaisuun?

Vastustamme

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

Esitimme edellisessä kohdassa, että ulkopuolinen riidanratkaisumenettely rakennettaisiin tekijänoikeusneuvoston yhteyteen.

Ulkopuolisesta riidanratkaisumenettelystä on joka tapauksessa, miten se sitten toteutetaankin, poistettava 55 i §:n 3 momentissa mainitut elementit: aineiston palauttaminen palveluun, jos lautakunta katsoo, ettei tekijänoikeuden loukkaus ole ilmeistä sekä suositus sisällön tuottajalle maksettavasta 55 k §:n mukaisesta hyvityksestä tai vahingonkorvauksesta.

Riidanratkaisuelimelle annettu, lakiin kirjoitettu ratkaisusääntö – aineisto palautettava palveluun, ellei tekijänoikeuden loukkaus ole ilmeistä – on direktiivin vastainen ja vastoin koko ulkopuolisen riidanratkaisumenettelyn funktiota: tarve saada tasapuolisessa käsittelyssä puolueeton ratkaisu. Ratkaisusääntö asettaa tulkintaedun vahvasti käyttäjän puolelle.

Riidanratkaisuelimen ei tulisi myöskään käsitellä korvauskysymyksiä. Hyvitys- ja korvauskysymykset ovat vaikeita arvioida summaarisessa menettelyssä, jossa menettelyn tulisi olla nopeaa, summaarista ja kirjallista. Kuinka tällaisessa menettelyssä järjestettäisiin todistelu? Miten arvioida tahallisuutta, vahingoittamistarkoitusta tai haittaa? Mahdolliset korvauskysymykset on ratkaistava normaalissa tuomioistuimenmenettelyssä yleisten vahingonkorvausoppien mukaisesti.

Myös ulkopuolista riidanratkaisumenettelyä suunnitellessa on hyvä pitää mielessä konteksti: riita koskee YHDEN teoksen tai muun suojan kohteen lataamista YHTEEN verkkosisällönjakopalveluun, kuten YouTubeen, TikTokiin, Instagramiin, Facebookiin, Twitteriin tai LinkedIniin. Jos lataus yhteen palveluun estetään tai poistetaan, on netissä lähes loputon määrä muita palveluita. YouTubeen tuli vuonna 2019 sen oman ilmoituksen mukaan joka minuutti 500 tuntia uutta videosisältöä.

Esitetty pykälä on poistettava.

j. Ehdotetussa 55 j §:ssä säädettäisiin tekijänoikeusriitalautakunnan ratkaisujen julkisuudesta. Mikä on kantanne ehdotettuun ratkaisuun?

Emme osaa sanoa

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

Koska olemme edellä esittäneet, että ulkopuolinen riidanratkaisumenettely rakennettaisiin tekijänoikeusneuvoston yhteyteen ja sääntelyssä huomioitaisiin paremmin myös menettelyn summaarinen luonne (mm. välttämällä liian yksityiskohtaista sääntelyä), emme katso tarpeelliseksi ottaa tähän vielä kantaa. Pykälän tarpeellisuus riippuu siitä, miten ulkopuolinen riidanratkaisumenettely Suomessa lopulta toteutetaan.

k. Ehdotetussa 55 k §:ssä säädettäisiin hyvityksestä ja vahingonkorvauksesta. Mikä on kantanne ehdotettuun ratkaisuun?

Vastustamme

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

Viittaamme vastaukseemme kohdassa 55 d §.

Kansallisen lainvalmistelijan esittämät perustelut (s. 115, kolmas kappale) pykälälle ovat heikot: ”Säännöksen tavoitteena on varmistaa DSM-direktiivin 17 artiklan 7 kohdan mukaisesti, että tekijöiden ja verkkosisällönjakopalvelun tarjoajan välinen yhteistyö ei johda siihen, että estetään pääsy tekijänoikeutta loukkaamattomaan aineistoon, mukaan lukien tilanteet, joissa teoksen käyttö on sallittua tekijänoikeuden rajoituksen nojalla”. Direktiivin 17 artiklan 7 kohta toteutuu jo artiklan 9 kohdassa säädettyjen valitus- ja oikeussuojamekanismien, viime kädessä ulkopuolisen riidanratkaisu- tai tuomioistuinmenettelyn kautta. Lisäksi artiklan 7 kohdan 2 momentissa säädetyt rajoitukset (parodia, pastissi, karikatyyri) säädetään tässä yhteydessä voimaan nimenomaisina tekijänoikeuden rajoituksina. Mitään direktiivin ulkopuolisia lisäkeinoja varmistamaan 17 artiklan 7 kohdan toteutuminen ei siis tarvita.

Myöskään EU-lainsäätäjä ei ole pitänyt tarpeellisena säätää hyvitys- ja korvausvelvollisuudesta eikä sellaista ole TTVK:n tietojen mukaan esitetty missään muussa jäsenvaltiossa.

Johdantokappaleen 2 mukaan direktiivin tavoitteena on vahvistaa korkeatasoinen suoja oikeudenhaltijoille. Pykälän vaikutukset ovat täysin päinvastaiset: oikeudenhaltija ei uskalla valvoa oikeuksiaan siinä pelossa, että joutuu hyvitys- ja vahingonkorvausvelvolliseksi. Hyvitysvelvolliseksi voi joutua myös tilanteissa, joissa ei ole lainkaan huolimattomuutta.

Oikeudenhaltijat ovat jo vahingonkorvauslain perusteella velvollisia korvaamaan käyttäjälle tai VSJP:lle aiheuttamansa vahingon eikä erityissääntelylle ole tarvetta. Mahdolliset korvauskysymykset tulee käsitellä normaalisti tuomioistuimessa yleisten vahingonkorvausoppien mukaisesti.

Hyvitys- ja vahingonkorvaus on poistettava luonnoksesta sen uudelleen valmistelussa ja kirjoittamisessa.

I. Ehdotetussa 55 l §:ssä säädettäisiin hyvityksestä ja vahingonkorvauksesta. Mikä on kantanne ehdotettuun ratkaisuun?

Kannatamme muutettuna

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

Pykälä 55 l § koskee kanneoikeutta, joten vastauksemme koskee sitä eikä kysymyksessä epähuomiossa viitattua hyvitystä ja vahingonkorvausta.

Esitetyllä 55 l §:n 1 momentilla näytetään pantavan asianmukaisesti täytäntöön direktiivin 17 artiklan 9 kohdan 2 momentin vaatimus siitä, että käyttäjien tulee voida kääntyä tuomioistuimen puoleen tekijänoikeuden poikkeusten tai rajoitusten käyttämisestä.

Pykälän 2 momentin osalta toteamme, että olemme kohdassa 10.3.d vaatineet, että 55 d § poistetaan tarpeettomana, perusteettomana ja oikeudenhaltijoille kohtuuttomana. Näin ollen 55 l § 2 momentti on tarpeeton. Lisäksi se on jälleen yksi kansallisen lainvalmistelijan direktiivin ulkopuolelta esitykseen tuoma elementti, jolla heikennetään oikeudenhaltijoiden suoja. Säännöksen perusteella VSJP voisi kanteen perusteella vapautua direktiivissä sille asetetuista velvoitteista estää teosten pääsy palveluun merkityksellisten ja tarvittavien tietojen avulla. 2 momentti on poistettava luonnoksesta.

Pykälän 3 momentti on tarpeellinen ja kannatamme sen säätämistä.

m. Ehdotetussa 55 m §:ssä säädettäisiin riitojen käsittelyä koskevista sopimusehdoista. Mikä on kantanne ehdotettuun ratkaisuun?

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

-

11.1. Neuvottelumekanismi (13 artikla)

DSM-direktiivin 13 artiklan mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava mahdollisuus saada apua puolueettomalta elimeltä tai sovittelijalta sopimusneuvotteluissa audiovisuaalisten teosten saattamiseksi yleisön saataviin tilausvideopalveluissa. Valmistelussa on arvioitu, että lainsäädäntömme ei aseta esteitä sille, että osapuolet, joilla on lisensiointiin liittyviä vaikeuksia, voivat saada apua sopimukseen pääsemiseksi, esimerkiksi sovittelijoilta asianajajaliiton kautta tai Keskuskauppakamarin sovittelijoilta? Yhdyttekö tähän käsitykseen? Jos ette, miksi?

-

11.2. Kustantajan oikeus hyvityksiin (16 artikla)

DSM-direktiivin 16 artiklan mukaan jäsenvaltiot voivat säätää, että kustantajalla on oikeus osuuteen siirrettyjen oikeuksien nojalla maksetuista hyvityksistä. Tekijänoikeuslain 19 §:n mukaan tekijä ei voi luovuttaa toiselle oikeuttaan lainauskorvaukseen, eikä oikeus lainauskorvaukseen siirry kustantajalle kustannussopimuksen nojalla. Vastaavasti tekijänoikeuslain 26 a §:ssä säädettyä hyvitystä yksityisestä kopiointista maksetaan vain alkuperäisille oikeudenhaltijoille, eikä hyvitykseen ole subjektiivista oikeutta. Valokopiointia koskevan tekijänoikeuden rajoituksen nojalla kerättävät korvaukset maksetaan käytännössä yhteishallinnointiorganisaation tilityssäntöjen perusteella, mikä mahdollistaa myös korvausten maksamisen kustantajille. Valmistelussa nykytilannetta ei ole pidetty tarpeellisena muuttaa. Yhdyttekö tähän käsitykseen? Jos ette, miksi?

-

11.3. Vaihtoehtoinen riitojenratkaisumenettely (DSM-direktiivin 21 artikla)

DSM-direktiivin vaihtoehtoista riitojenratkaisumenettelyä koskevan 21 artiklan osalta ei ehdoteta muutoksia voimassaolevaan tekijänoikeussäätelyyn. Valmistelussa on katsottu, että nykyinen lainsäädäntö ei aseta esteitä vapaaehtoisten vaihtoehtoisten riidanratkaisumenetelmien käytölle ja sille, että tekijä tai esittävä taiteilija voisi valtuuttaa esimerkiksi tekijöitä tai esittäviä taiteilijoita edustavan organisaation toimimaan puolestaan myös vapaaehtoisessa vaihtoehtoisessa riidanratkaisussa, kuten välimiesmenettelyssä tai sovittelussa. Yhdyttekö tähän näkemykseen? Jos ette, miksi?

-

12.1. Kuvailu tekijänoikeusjärjestelmän yleisestä merkityksestä

Esityksen vaikutusarvioinnissa (luku 4.2.) on kuvailtu tekijänoikeusjärjestelmän merkitystä yleisesti. Kuvailuun ei ole lisätty sellaista taustatietoa, joka ilmenee jo HE-luonnoksen 1 ja 2 luvusta, joissa kuvailaan direktiivien sisältöä ja kansallista sääntelytarvetta. Kuvailuun on sisällytetty tekijänoikeusjärjestelmän kansantaloudellista merkitystä, tekijänoikeuden merkitystä luovien alojen ammattilaisten ja luovien alojen yritysten kannalta, sekä laajemmin osana yhteiskunnan tiedonvälitystä ja innovaatioiden edistämistä. Onko kuvailussa virheitä tai puutteita? Onko sitä tarpeen täydentää, ja jos on, miten?

12.2. Ehdotusten vaikutukset asiaryhmittäin

a. Tekijänoikeuden rajoituksia ja sopimuslisenssiä koskevat ehdotukset. Onko kuvailussa virheitä tai puutteita? Onko sitä tarpeen täydentää, ja jos on, miten?

b. Sopimusehtojen sääntelyyn (tekijöiden ja esittävien taiteilijoiden asema sopimussuhteissa) liittyvien muutosten vaikutukset. Onko kuvailussa virheitä tai puutteita? Onko sitä tarpeen täydentää, ja jos on, miten?

c. Tekijänoikeuden lähioikeuksiin ehdotettujen muutosten pääasialliset vaikutukset (esittävien taiteilijoiden suojan laajentaminen, lehtikustantajan lähioikeus). Onko kuvailussa virheitä tai puutteita? Onko sitä tarpeen täydentää, ja jos on, miten?

d. Verkkosisällönjakopalvelun tarjoajan vastuuta koskevan sääntelyn vaikutukset. Onko kuvailussa virheitä tai puutteita? Onko sitä tarpeen täydentää, ja jos on, miten?

Kuvailussa on merkittäviä virheitä ja puutteita. Viittaamme tältä osin vastauksiimme kohdissa 10.1, 10.2 ja 10.3. Kuvailu on valmisteltava ja kirjoitettava uudestaan oikeista lähtökohdista.

13. Kysymyksiä perusoikeusarvioinnista

HE-luonnoksen 12 luvussa esitystä arvioidaan perusoikeuksien toteutumisen ja lainsäätämisyjärjestyksen kannalta. Onko analyysissä puutteita, esimerkiksi puuttuuko sellaista perustuslakivaliokunnan tai EU-tuomioistuimen ratkaisukäytäntöä, joka olisi asian arvioimisessa tarpeen ottaa huomioon? Jos puuttuu, mitä tulisi lisätä?

HE luonnoksessa käsitellään sinänsä kattavasti perustuslakivaliokunnan kannanottoja sekä Euroopan unionin tuomioistuimen ennakkoratkaisuja. Analyysissä on kuitenkin merkittäviä puutteita ja virheellisiä tulkintoja verkkosisällönjakopalveluihin liittyvissä kysymyksissä. Viittaamme tältä osin vastaukseemme kohdassa 10.1.

14. Muut yksityiskohdat, joista haluatte lausua

Onko esityksessä muita yksityiskohtia, joita haluatte kommentoida, kuten siirtymäsäännökset, lakien voimaantulo, lain seuranta ja toimeenpano tai jotain muuta vastaavaa?

Yhteenvedo keskeisistä huomioista

Tässä voitte halutessanne esittää lyhyen yhteenvedon lausuntonne keskeisistä huomioista ja kannanotoista.

TTVK ry kiittää mahdollisuudesta lausua.

Katsomme, että esitys ei ole oikeasuuntainen DSM-direktiivin 17 artiklan kansallisen lainsäädännön osaksi saattamisen osalta. Esitys on sekä direktiivin tavoitteiden että sen sisällön vastainen, kuten tähän lausuntopalveluun annetuista vastauksista ilmenee.

Lainvalmistelija on laiminlyönyt saattaa direktiivin 17 artiklan sisällön keskeiset elementit osaksi kansallista lainsäädäntöä asianmukaisesti. Sen sijaan esityksessä direktiivin 17 artiklan looginen rakenne on pilkottu ja artiklan elementtejä on huomioitu ja pantu täytäntöön valikoidusti tai direktiivin lähtökohtien vastaisesti. Samalla on säädetty yksityiskohtaisesti asioista, jotka tulisi jättää markkinaehtoisena ja teknisen kehityksen varaan tai joita direktiivissä ei edes edellytetä, kuten esimerkiksi kielto esittää perusteettomia poistovaatimuksia (55 d §), käyttäjän oikeus saada hyvitystä ja korvausta (55 k §) ja esitetty uusi rajoitus teoksen toissijaisesta käytöstä (ehdotettu uusi 23 §, toinen momentti). Yhteistä näille lainvalmistelijan tuomille ylimääräisille elementeille on, että niillä heikennetään entisestään oikeudenhaltijoiden asemaa puutteellisin ja heikoin perusteluin ja siten rikotaan direktiivissä tavoiteltu tasapaino.

Lisäksi esityksen lähtökohdat eroavat direktiivin lähtökohdista ja näistä virheellisistä lähtökohdista, jotka olivat jo joulukuussa 2020 esitellyn estomenettelyn taustalla, ei ole luovuttu, vaikka perusteluja on ilmeisesti sittemmin jonkin verran muokattu mahdollisesti mm. oikeudenhaltijoiden esittämän kritiikin vuoksi. Lopputuloksena on jo sisäisesti ristiriitainen esitys, jonka sisältö poikkeaa huomattavasti direktiivistä. Toki lainvalmistelija voi vapaasti valita keinon ja muodon direktiivin täytäntöönpanolle, mutta direktiivin sisältö ei saisi muuttua eikä direktiivin säännöksistä saa poiketa silloin kun kyseessä on harmonisointidirektiivi, jonka tavoitteena on yhdenmukaistaa sisämarkkinoita. Esitys on selvästi tämän tavoitteen vastainen.

Koska direktiivin 17 artiklan täytäntöönpanon osalta esityksessä on näin vakavia puutteita, on esitetty 6 a luku palautettava valmisteluun ja kirjoitettava perusteluineen kokonaan uudestaan direktiivin sanamuotoja ja logiikkaa mahdollisimman tarkkaan seuraten. Koska ratkaisevasti virheelliset lähtökohdat heijastuvat kaikkiin 6 a luvun pykäliin, ei niitä tai perusteluja ole mahdollista korjata esityksen nykyisen rakenteen puitteissa.

Esityksen palauttaminen valmisteluun on perusteltua myös siitä syystä, että siinä viitataan useissa kohdin komission suositukseen ja julkisasiamiehen ratkaisuehdotukseen asiassa C-401/19 (Puola v. parlamentti ja neuvosto). Kumpikaan näistä asiakirjoista ei ole jäsenvaltioita sitova ja on ylipäättään kyseenalaista, voiko niihin valikoidusti vetoamalla perustella direktiivistä suurelta osin poikkeavaa kansallista esitystä. Lisäksi Euroopan unionin tuomioistuin (EUT) saattaa päätyä asiassa C-401/19 vielä komission tai julkisasiamiehen näkemyksistä poikkeavaan tuomioon, joka sitoo jäsenvaltioita. EUT:ssa vireillä oleva asia ei ole este säätää direktiivin sanamuodon ja tarkoituksen mukaista kansallista lakia, jonka tulkinta elää ja kehittyy yhtä aikaa kaikissa EU-jäsenvaltioissa tulevienkin EUT:n tulkintalinjausten mukaisesti. Direktiivistä poikkeavaa kansallista lainsäädäntöratkaisua puolestaan joudutaan todennäköisesti myöhemmin korjaamaan EUT:n tulkintalinjauksien vuoksi.

Pihkala Jaana
TTVK ry